

**UCHWAŁA Nr XLIII/385/10
RADY GMINY ZŁOTÓW
z dnia 27 maja 2010 r.**

**w sprawie przyjęcia „Gminnego programu opieki nad zabytkami dla Gminy Złotów
na lata 2010-2013”**

Na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 9, art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591, z 2002 r. Nr 23, poz. 220, Nr 62, poz. 558, Nr 113, poz. 984, Nr 153, poz. 1271, Nr 214, poz. 1806, z 2003 r. Nr 80, poz. 717, Nr 162, poz. 1568, z 2004 r. Nr 102, poz. 1055, Nr 116, poz. 1203, Nr 167, poz. 1759, z 2005 r. Nr 172, poz. 1441, Nr 175, poz. 1457, z 2006 r. Nr 17, poz. 128, Nr 181, poz. 1337, z 2007 r. Nr 48, poz. 327, Nr 138, poz. 974, Nr 173, poz. 1218, z 2008 r. Nr 180, poz. 1111, Nr 223, poz. 1458, z 2009 r. Nr 52, poz. 420, Nr 157, poz. 1241, z 2010 r. Nr 28, poz. 142 i 146 i Nr 40, poz. 230) oraz art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162 poz. 1568, z 2004 r. Nr 96, poz. 959, Nr 238, poz. 2390, z 2006 r. Nr 50, poz. 362, Nr 126, poz. 875, z 2007 r. Nr 192, poz. 1394, z 2009 r. Nr 31, poz. 206 i Nr 97, poz. 804) **Rada Gminy Złotów uchwala**, co następuje:

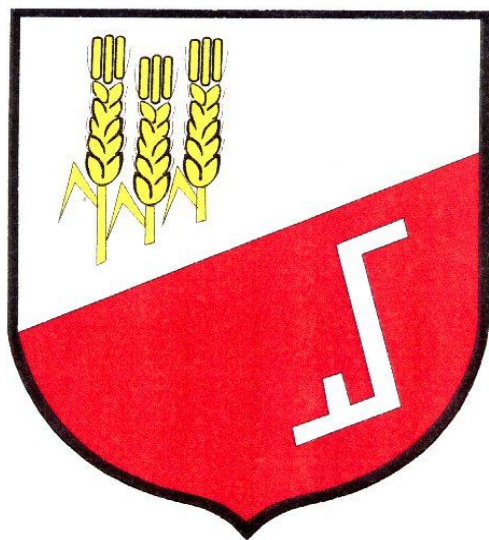
§ 1. Przyjmuje się „**Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Złotów na lata 2010-2013**”, zaopiniowany pozytywnie przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, stanowiący załącznik do Uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Złotów.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego.

Przewodniczący Rady
/-/ inż. Piotr Lach

Załącznik do Uchwały Nr XLIII/385/10 Rady Gminy Złotów z dnia 27 maja 2010 r. w sprawie przyjęcia „Gminnego programu opieki nad zabytkami dla Gminy Złotów na lata 2010-2013”

**GMINNY
PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
dla GMINY Złotów
na lata 2010 – 2013**

Spis treści:

1. Wstęp	4
1.1. Cel opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami dla gminy Złotów	4
1.2. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami.....	5
1.2.1. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym.....	5
1.2.2. Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.....	5
2. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego	6
2.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z opracowaniami wykonanymi na poziomie województwa:.....	7
2.1.1. Strategią rozwoju województwa wielkopolskiego.....	7
2.1.2. Planem zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego.....	8
2.1.3. Wielkopolski wojewódzki program opieki nad zabytkami na lata 2008 – 2011	9
2.1.4. Inne dokumenty o zasięgu województwa, których problematyka związana jest z dziedzictwem kulturowym	10
2.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z opracowaniami wykonanymi na poziomie powiatu.....	12
2.2.1. Strategia Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Powiatu Złotowskiego na lata 2007 –2013	12
3. Zasoby dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy Złotów	12
3.1. Obiekty zabytkowe nieruchome o najwyższym znaczeniu dla gminy Złotów (wpisane do rejestru zabytków – wykaz).....	21
3.2. Wykaz obiektów zabytkowych nieruchomych figurujących w gminnej ewidencji zabytków.....	23
3.3. Wykaz obiektów zabytkowych nieruchomych wskazanych do ujęcia w gminnej ewidencji zabytków.....	27
3.4. Zespoły najcenniejszych zabytków ruchomych na terenie gminy (wpisane do rejestru zabytków – wykaz zespołów zabytków ruchomych).....	38
3.5. Krajobraz kulturowy (obszarowe wpisy do rejestru zabytków, parki kulturowe, parki krajobrazowe – wykaz).....	39
3.6. Zabytki archeologiczne.....	39
3.6.1. Wykaz stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków z terenu gminy.....	39
3.6.2. Wykaz stanowisk o własnej formie krajobrazowej.....	40
3.6.3. Zestawienie liczbowe zewidencjonowanych stanowisk archeologicznych łącznie z ich funkcją oraz krótka analiza chronologiczną (opis koncentracji stanowisk archeologicznych – uwarunkowania fizjograficzne).....	41
4. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego	43
4.1. Stan zachowania i obszary największego zagrożenia zabytków.....	43
4.1.1. Stan zachowania zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków.....	43
4.1.2. Stan zachowania zabytków ruchomych.....	47
4.1.3. Stan zachowania dziedzictwa archeologicznego oraz istotne zagrożenia dla zabytków archeologicznych.....	48
4.1.4. Obszary największego zagrożenia dla zabytków w gminie.....	49
4.2. Uwarunkowania wynikające ze studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy	51
4.3. Uwarunkowania wynikające z miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego gminy Złotów.....	59
4.4. Uwarunkowania wynikające z miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru gminnej przestrzeni rolniczo – leśnej wyłączonej z nowej zabudowy w gminie Złotów	61

4.5. Uwarunkowania wynikające ze „Strategii Zrównoważonego Rozwoju Gminy Złotów do 2015 r.	62
4.6. Uwarunkowania wynikające z „Planu Rozwoju Lokalnego Gminy Złotów na lata 2006 - 2013”.....	63
4.7. Uwarunkowania wynikające z „Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Złotów	65
4.8. Uwarunkowania wynikające z ochrony przyrody i równowagi ekologicznej.....	66
4.8.1. Obowiązujące formy ochrony przyrody.....	66
4.9. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony zabytków archeologicznych.....	68
5. Cele gminnego programu opieki nad zabytkami (art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).....	68
6. Kierunki działań dla realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami.....	69
6.1. Gminna ewidencja zabytków.....	69
6.1.1. Sporządzenie gminnej ewidencji zabytków nieruchomych.....	69
6.1.2. Sporządzenie gminnej ewidencji zabytków archeologicznych.....	69
6.1.3. Inwentaryzacja obiektów tzw. małej architektury.....	69
6.1.4. Udostępnianie i promocja zabytków nieruchomych.....	70
6.1.5. Edukacja w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego.....	70
6.1.6. Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.....	70
6.1.7. Prace przy zabytkowych cmentarzach (wpisanych do rejestru zabytków i figurujących w wojewódzkiej ewidencji zabytków).....	71
6.2. Sporządzenie wykazu zespołów i obiektów nieruchomych, stanowisk archeologicznych typowanych do rejestru zabytków z terenu gminy w celu uwzględnienia ich w dokumentach planistycznych i inwestycyjnych gminy.....	72
6.3. Wyznaczenie stref ochrony stanowisk archeologicznych wraz z zapisem zapewniającym prawidłową ochronę archeologicznego dziedzictwa kulturowego.....	72
6.4. Określenie sposobu realizacji poszczególnych celów gminnego programu opieki nad zabytkami zawartych w punkcie 5.....	72
7. Instrumentarium realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami	73
8. Monitoring działania gminnego programu opieki nad zabytkami	74
9. Wewnętrzne źródła finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami.....	75
10. Niektóre zewnętrzne źródła finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami	75

1. Wstęp

1.1. Cel opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami dla gminy Złotów

Podstawowym, ogólnie pojętym założeniem niniejszego „Programu opieki nad zabytkami dla Gminy Złotów na lata 2010 – 2013” jest ukierunkowanie działań Samorządu Gminnego służących podejmowaniu planowanych działań dotyczących finansowania, inicjowania, wspierania oraz koordynowania prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego poprzez samorząd gminy. Jest to uzupełniający dokument w stosunku do innych aktów planowania gminnego. Zadaniem programu jest także organizacja działań edukacyjnych i wychowawczych wobec miejscowej społeczności. Dla realizacji powyższego założenia niezbędna jest realizacja szczegółowych celów określonych m.in. w art. 87 ust. 2 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o *ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*, do których należą:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami

oraz

- zapoznanie z zasobami dziedzictwa kulturowego, historią i zabytkami gminy Złotów, w tym także rozróżnienie obiektów wpisanych do rejestru zabytków województwa wielkopolskiego i figurujących w ewidencji Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków
- wspieranie działań zmierzających do pozyskania środków finansowych na opiekę nad zabytkami
- uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków przy sporządzaniu i zmianie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy.

1.2. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami.

1.2.1. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym

(Dz. U. z 2001 r., Nr 142, poz. 1591 z późniejszymi zmianami)

- *art. 7 ust. 1 pkt 9*
„Zaspakajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy:
9) kultury w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.”

1.2.2. Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568 z późniejszymi zmianami)

- *art. 4*
„Ochrona zabytków polega, w szczególności, na podejmowania przez organy administracji publicznej działań mających na celu:
  - 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
  - 2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
  - 3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
  - 4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
  - 5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
  - 6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz kształtowaniu środowiska.”
- *art. 5*
„Opieka nad zabytkami sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:
  - 1) naukowego badania i dokumentowania zabytku;
  - 2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
  - 3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
  - 4) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
  - 5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.”

- *art. 18 i art. 19*
zakładają obowiązek uwzględniania w strategii rozwoju gminy, w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz zapisów zawartych w gminnym programie opieki nad zabytkami.
- *art. 20*
studium i plany miejscowe wymagają odpowiednio zaopiniowania lub uzgodnienia przez wojewódzkiego konserwatora zabytków.
- *art. 22 ust. 4*
„Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomości z terenu gminy, objętych wojewódzka ewidencja zabytków.”
- *art. 32 ust. 1 pkt 3 i ust 2*
stanowi o przyjmowaniu przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) zawiadomień o znalezieniu w trakcie prowadzenia robót budowlanych lub ziemnych przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, że jest on zabytkiem i zawiadomienie o tym fakcie właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków.
- *art. 33 ust. 1 i ust 2.*
stanowi o przyjmowaniu przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) zawiadomień o przypadkowym znalezieniu przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, że jest on zabytkiem archeologicznym i zawiadomienie o tym fakcie właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków.
- *art. 71 ust. 1 i ust 2.*
zakłada sprawowanie opieki nad zabytkami, w tym finansowanie prac konserwatorskich i budowlanych przy zabytku, do którego tytuł prawny posiada gmina i jest to zadanie własne samorządu.
- *art. 81*
Organ stanowiący gminy lub powiatu ma prawo udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale.
- *art. 87*
Artykuł ten stanowi, że:
  - burmistrz sporządza na okres 4 lat gminny program opieki nad zabytkami;
  - gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje rada gminy po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków;

- gminny program opieki nad zabytkami ogłaszany jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym;
- z realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami burmistrz sporządza co 2 lata sprawozdanie, które przedstawia radzie gminy.

2. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego.

2.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z opracowaniami wykonanymi na poziomie województwa:

2.1.1. Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego.

„Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do roku 2020” jest dokumentem opracowanym przez Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego, a przyjętym przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego dnia 19 grudnia 2005 r.

Strategia określa uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju województwa. Ustalenia zawarte w w/w dokumencie stanowią podstawę do sporządzenia planu zagospodarowania przestrzennego województwa, przez co mają bezpośredni wpływ na zachowanie i poprawę krajobrazu kulturowego.

Celem głównym „Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego” jest:

Poprawa jakości przestrzeni województwa, systemu edukacji, rynku pracy, gospodarki oraz sfery społecznej skutkująca wzrostem poziomu życia mieszkańców.

Cel ten ma być realizowany przy pomocy celów strategicznych i operacyjnych. Największe znaczenie dla dziedzictwa kulturowego ma cel strategiczny:

Dostosowanie przestrzeni do wyzwań XXI wieku, który osiągnięty będzie przez realizację celów operacyjnych, w tym celu operacyjnego:

➤ *Wzrost znaczenia i zachowania dziedzictwa kulturowego.*

„Dziedzictwo kulturowe w rozwoju Wielkopolski pełni kilka funkcji. Jest ono czynnikiem integracji społecznej, stanowi instrument promocji regionu oraz przyczynia się do rozwoju gospodarczego, gdyż może być bazą dla turystyki i usług kulturalnych. Szczególnie ważnym elementem tego dziedzictwa jest wielkopolska kultura przedsiębiorczości”.

Cel ten realizowany będzie przede wszystkim poprzez:

- inwestycje w instytucje kultury;
- ochronę dorobku kulturowego;
- wsparcie działań powiększających dorobek kulturalny regionu;
- promocje aktywności kulturalnej mieszkańców.

➤ *Zwiększenie udziału usług turystycznych i rekreacji w gospodarce regionu*

„Przyrodnicze, krajobrazowe oraz kulturowe atuty Wielkopolski tworzą szanse na rozwój sektora usług turystyczno – rekreacyjnych. W połączeniu z turystyką biznesową sektor ten ma szanse na znaczny udział w gospodarce regionu. Jest to tym bardziej ważne, iż tego typu usługi generują dużą liczbę miejsc pracy przy stosunkowo niskich nakładach.

2.1.2. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego uchwalony przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego uchwałą Nr XLII/628/2001 w dniu 26 listopada 2001 r. Opracowany został zgodnie z ustawą z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 1999 r. nr 15, poz. 139);

nie ma rangi prawa miejscowego, jest jednak wiążący, ponieważ:

- jego ustalenia muszą być uwzględnione w uchwalanych przez organy samorządu terytorialnego studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, z którymi z kolei musi być spójny każdy opracowany miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego ,
- w planie zapisane zostają wszystkie zadania rządowe i samorządu województwa służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych ze wskazaniem obszarów, na których przewiduje się realizację tych zadań.

Podstawowym celem planu jest harmonijny i zrównoważony rozwój obszaru całego województwa. Pojęcie „zrównoważony rozwój” łączy w sobie: ład społeczny, ład ekonomiczny ład ekologiczny oraz najbardziej podkreślony ład przestrzenny wyrażający się dążeniem do harmonijności, uporządkowania i proporcjonalności wszystkich elementów środowiska człowieka.

Plan uznaje, że podstawową zasadą pozwalającą na zachowanie dóbr kultury dla przyszłych pokoleń jest bezwzględne przestrzeganie obowiązującego w tym zakresie prawa. Ochrona dziedzictwa kulturowego powinna być realizowana poprzez właściwe zapisy w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin. Ochrona dóbr kultury materialnej i niematerialnej jest celem polityki przestrzennej. Plan podkreśla, że elementy naturalne i kulturowe w krajobrazie mogą pozytywnie stymulować inne dziedziny życia jednakże pod warunkiem m.in. właściwego wykorzystania zasobów dziedzictwa kulturowego poprzez dostosowanie funkcji obiektów dla turystyki, przez dbałość o stan techniczny i estetykę zabytków i otoczenia.

W Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego przyjęto, że:

- ścisłej ochronie konserwatorskiej powinny podlegać tereny, na których zachowały się zespoły przestrzenne wpisane do rejestru zabytków. Celem takich działań jest zachowanie ich historycznego charakteru oraz zapewnienie ochrony i rewitalizacji;
- należy chronić historyczne układy ruralistyczne oraz zespoły sakralne, pałacowo – parkowe, folwarki, zabytkowe budynki mieszkalne, gospodarcze, szkoły, wiatraki, młyny, gorzelnie i inne elementy specyficzne dla architektury wiejskiej np.: krzyże, kapliczki;
- należy przestrzegać wytycznych konserwatorskich w zakresie nie tylko poszczególnych obiektów objętych ochroną, ale również zasad zagospodarowania zabytkowych układów urbanistycznych;
- należy „odkryć” lokalną architekturę wiejską i zapewnić możliwość wprowadzenia tradycyjnych gabarytów, form dachów, detali i rozwiązań materiałowych do obiektów o współczesnych standardach;
- chronić krajobraz, a w rejonach o najwyższych walorach przyrodniczych i kulturowych wykluczyć realizacje obiektów, które charakterem kolidują z otoczeniem;

- szanować kształtowaną tradycyjnie różnorodność form osadnictwa wiejskiego;
- wydobyć w układzie przestrzennym elementy kompozycji urbanistycznej: dominant przestrzennych, osi widokowych, ekspozycji, dolin, skarp, charakterystycznych form terenowych, grup zieleni, alei.

2.1.3. Wielkopolski Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami na lata 2008 – 2011.

Wielkopolski wojewódzki program opieki nad zabytkami na lata 2008 – 2011 przyjęty został przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego Uchwałą Nr XVIII/243/07 z dnia 17 grudnia 2007 r.. Sporządzany jest na okres 4 lat przez zarząd województwa. Przyjmowany jest do realizacji przez sejmik wojewódzki po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków. Co dwa lata zarząd województwa przedstawia sejmikowi województwa sprawozdanie z realizacji tego programu. Sprawozdanie to przedstawiane jest również Generalnemu Konserwatorowi Zabytków i właściwemu wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków w celu jego wykorzystania przy opracowaniu, aktualizacji i realizacji krajowego programu opieki nad zabytkami.

Program opieki nad zabytkami ma na celu, w szczególności:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju
- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego łącznie z uwarunkowaniem ochrony przyrody i równowagi ekologicznej
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami
- określanie współpracy z właścicielami zabytków eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystywaniem zabytków
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

2.1.4. Inne dokumenty o zasięgu województwa, których problematyka związana jest z dziedzictwem kulturowym.

Przez gminę przebiegają trasy piesze, rowerowe, wodne i dla zmotoryzowanych, uwzględniające walory przyrodnicze i turystyczne gminy:

Szlaki rowerowe:

- **Greenway - Naszyjnik Północy** - długości 870 km, łączy atrakcje przyrodnicze i kulturowe Pomorza Środkowego, Borów Tucholskich i Ziemi Krajeńskiej (trzech województw: zachodnio-pomorskiego, pomorskiego i wielkopolskiego), a także tematyczne ścieżki edukacyjne, szkolne ostoje przyrody, ogrody i podworskie parki;
- **Trasa „Rowerem przez lasy powiatu złotowskiego”** – długość 180 km, zaprojektowana i oznakowana przez pięć Nadleśnictw: Złotów, Lipka, Okonek, Jastrowie i Płytnica:
  - Trasa zielona: Wersk – Zakrzewo – Złotów – Józefowo – Krzywa Wieś – Kiełpin;

- Trasa niebieska: Głubczyn – Krajenka – Wąsosz – Złotów – Wielatowo – Górzna most na Gwdzie;
- Trasa czerwona: Okonek – Grudna – Lipka – Witrogoszcz – Podróżna – Krępsko – Ptusza.
- **Szlak rowerowy ze Złotowa do Szwajcarii Kiełpińskiej** – długość 55 km. Biegnie przez miejscowości: Złotów – Nowy Dwór – Franciszkowo – Radawnica – Józefowo – Brzuchowa Góra – Krzywa Wieś – Kiełpin – Jagodzice – Zamkowa Góra – Leśniczówka Kiełpin – Kiełpin – Jezioro Gogolin – Stara Wiśniewka – Prochy – Stawnica – Złotów;
- **Szlak rowerowy: Piła – Górka Klasztorna – Złotów** – długość 60 km. Biegnie przez miejscowości: Piła Płotki – Zelgniewo – Stare – Śmiardowo Krajeńskie – Podróżna – Buntowo – Sławianowo – Wiktorówko – Walentynowo – Kleszczyzna – Święta – Złotów;
- **Szlak czerwony** (krajobrazowy) z Piły przez Złotów do Okonka. Trasa: Krajenka – Tarnówka – Radawnica – Krzywa Wieś z Brzuchową Górą – zakład rolny Grodno – Lędyczek – ścieżka dydaktyczna „W Dolinie Pięciu Rzek” – Okonek.

Szlaki rowerowe i dla pieszych:

- **Zółty szlak:** Złotów – Stawnica – Prochy – Zakrzewo (17 km) – leśniczówka Wierchołek – Jezioro Borówno – Kujan (16 km) – Złotów. Długość szlaku – 43 km;
- **Niebieski szlak:** Złotów – dookoła miasta (13 km).

Trasy dla zmotoryzowanych:

- Złotów – Kujan – Rudna – Górka Klasztorna – Łobżenica – Górka Klasztorna – Piesna – Skic – Skicka Struga – Kujan – Złotów, długość szlaku - 51 km.
- Złotów – Stare Dzierżążno – Stara Wiśniewka – Kiełpin – Debrzno Wieś – Lipka – Wielki Buczek – Kujan – Kleszczyzna – Święta – Złotów, długość szlaku - 68 km;
- **Trasa północna:** Złotów – Jastrowie – Podgaje – Okonek – Lędyczek – Radawnica – Kiełpin – Debrzno – Lipka – Wielki Buczek – Osowiec – Zakrzewo – Głomsk – Stara Wiśniewka – Stawnica – Złotów, długość szlaku - 135 km;
- **Trasa południowa:** Złotów – Kujan – Rudna – Łobżenica – Górka Klasztorna – Sławianowo – Buntowo – Krajenka – Tarnówka – Osówka – Piecowo – Górzna – Złotów, długość szlaku - 85 km.

Szlak im. Zdobywców Wału Pomorskiego - żółty, biegnący z Podgaj (13 km) przez Grudną nad Gwdą do Ptuszy (15 km).

Szlaki wodne

- Szlak wodny na rzece Głomia od Złotowa do Dobrzycy. Długość szlaku – około 40 km, czas spływu: 2-3 dni (Głomia nadaje się do spływów przy wyższych stanach wody);
- Szlak wodny na rzece Łobzonka.

Na terenie gminy wskazano następujące obszary podlegające ochronie prawnej na podstawie przepisów o ochronie przyrody z uwagi na ich walory przyrodnicze:

➤ **Obszary chronionego krajobrazu – Pojezierze Waleckie i Dolina Gwdy oraz Dolina Łobzonki i Bory Kujańskie.** Łączna powierzchnia obszarów wynosi 4510 ha.

- Obszar Chronionego Krajobrazu „Pojezierze Waleckie i Dolina Gwdy”, w zakresie zawartym w Rozporządzeniu Wojewody Wielkopolskiego Nr 212/06 z dnia 29 listopada 2006 r. w sprawie obszaru chronionego krajobrazu „Pojezierze Waleckie i Dolina Gwdy” (Dz. Urz. Woj. Wlkp. Nr 201, poz. 4770).
- Obszar Chronionego Krajobrazu „Dolina Łobzonki i Bory Kujańskie”, utworzony Rozporządzeniem Nr 5/98 Wojewody Piłskiego z dnia 15 maja 1998 r. w sprawie ustanowienia obszarów chronionego krajobrazu w województwie piłskim (Dz. U. Województwa Piłskiego Nr 13, poz. 83 z dnia 16 czerwca 1998 r.), w zakresie określonym w przepisach o ochronie przyrody.
  - **Użytki ekologiczne** - Na podstawie Rozporządzenia nr 26/95 Wojewody Piłskiego z 29 grudnia 1995 r. (Dz. U. Woj. Piłskiego nr 16/95 poz. 64),
  - **Rezerваты przyrody:**
- **Rezerwat „Czarci Staw”** - utworzony Zarządzeniem Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 26 listopada 1990 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (M. P. z 1990 r. Nr 48, poz. 366). Obejmuje obszar 4,91 ha, w obrębie gruntów wsi Międzybłocie. Znajduje się przy trasie Złotów – Zakrzewo
- **Rezerwat „Uroczysko Jary”** - utworzony Rozporządzeniem Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 23 grudnia 1998 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (Dz. U. z 1998 r. Nr 166, poz. 1234) i obejmuje obszar 86 ha, w obrębie gruntów wsi Górzna, przy trasie Złotów – Górzna.
  - **Europejska sieć ekologiczna Natura 2000** - projektowany Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk Natura 2000 „Dolina Łobzonki”:

2.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z opracowaniami wykonanymi na poziomie powiatu.

2.2.1. Strategia Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Powiatu Złotowskiego na lata 2007 -2013.

Jest to dokument przyjęty Uchwałą Nr X/43/2007 Rady Powiatu Złotowskiego z dnia 27 czerwca 2007 roku. „Strategia” formułuje potencjał i możliwości powiatu oraz przedstawia wizję, kierunki działania i warianty jego rozwoju. Stanowi instrument planowania, organizowania i realizowania przedsięwzięć oraz jest podstawą do tworzenia programów finansowania z udziałem środków zewnętrznych. „Strategia” nie uwzględniła włączenia zabytków w rozwój Powiatu w planowanym okresie. Jedynie w obszarze Społeczność jako jeden z kierunków działania zapisano: „*zinwentaryzowanie zasobów kulturowych oraz zabezpieczenie obiektów o szczególnym znaczeniu dla dziedzictwa narodowego*” Dokument ten nie formułuje wniosków dotyczących wykorzystania zabytków jako jednego z ważnych elementów podnoszących atrakcyjność powiatu oraz sprzyjających rozwojowi turystyki na jego terenie.

3. Zasoby dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy Złotów

Gmina Złotów usytuowana jest w centralnej części powiatu złotowskiego obejmuje obszary wiejskie bezpośrednio okalające miasto Złotów. Gmina ta ma charakter rolniczo - usługowy. Na jej terenie występuje dużo lasów, jezior i rzek. Położona jest na pojezierzu Krajeńskim w dorzeczu Noteci. Wyjątkowym jej bogactwem są dwa rezerваты przyrody:

„Czarci Staw” i „Uroczysko Jary”. Na terenie gminy Złotów znajduje się 10 obiektów architektury wpisanych do rejestru zabytków oraz 6 parków wpisanych do rejestru. Ponadto gmina ta jest bogata w zespoły folwarczne z dworami i parkami występującymi na jej terenie. Jednym z najcenniejszych zabytków gminy jest **zespół kościoła p.w. św. Małgorzaty w Kamieniu**. Wieś Kamień to jedna z najstarszych wsi Ziemi Złotowskiej wzmiankowana już w 1225 r. W XVII w. jej właścicielami byli Potuliccy, później Grudzińscy. Pierwszy kościół w Kamieniu zbudowany był po 1619 r. przez Grudzińskich. Był ryglowy z wnętrzem ozdobionym cennymi malowidłami m.in. orłami piastowskimi, które uległy zniszczeniu. Gdy w poł. XVII w. ludność katolicka wymarła w czasie epidemii cholery, kościół przejęli protestanci. Obecny kościół zbudowany został w 1803 r. również w konstrukcji szachulcowej. Po 1945 r. kościół przeszedł w ręce katolików. Obok kościoła znajduje się drewniana dzwonnica z dzwonami z lat 1632 i 1666. Na terenie cmentarza przykościelnego w części północnej znajdują się nagrobki z żeliwnymi krzyżami z datami 1863 – 1869.

Kościół filialny p.w. Chrystusa Króla w Kleszczyńcu wzniesiono w latach 1876 – ’79 jako ewangelicki w konstrukcji ryglowej, z wyodrębnionym, trójbocznie zamkniętym prezbiterium oraz z wieżą centralnie usytuowaną w fasadzie, w połowie wtopioną w korpus kościoła. Po II wojnie światowej został przejęty przez katolików i 28 października 1945 r. poświęcony. Od tego czasu pełni funkcję filialnego kościoła katolickiego. Obiekt dnia 25 listopada 1965 r. decyzją Koszalińskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków został wpisany do rejestru zabytków pod numerem A – 17/501. W czasie wpisu kościół istniał w swej pierwotnej formie bryły z otynkowanym wnętrzem i drewnianym stropem, w prezbiterium ze złotymi gwiazdkami oraz z bocznym ołtarzem w stylu ludowym. W latach 80 – tych XX wieku wnętrze kościoła obłożono okładziną boazeryjną pozbawiając go zabytkowego wystroju. Pozostała jedynie empora organowa wraz z prospektem w stylu historyzmu i oryginalne z 4 ćw. XIX wieku ławki. Ponadto w roku 1990 prezbiterium obudowano zakrystią i salką katechetyczną. Konstrukcja szkieletowa kościoła z nietynkowanymi fachami jako typowa dla budownictwa mieszkaniowego i gospodarczego na terenach obecnej północno - zachodniej Polski zastosowana w architekturze sakralnej poprzez dobrze opanowany warsztat stanowi wyjątkowy i wartościowy wkład w kształtowanie krajobrazu kulturowego północnej Wielkopolski.

Kościół parafialny p.w. św. Jakuba Apostoła w Sławianowie.

Pierwsza wzmianka o miejscowości Sławianowo pochodzi z 1442 r. Pierwszy kościół natomiast wzniesiono prawdopodobnie w 1617 r. jako drewniany, katolicki. Parafia została przy nim erygowana w 1621 r., która przez wojewodę kaliskiego Andrzeja Grudzińskiego wyposażona została dwoma włókami ziemi. W 1744 r. wzmiankowany jest kościół w Sławianowie, drewniany, który miał trzy wieże i osobną kaplicę św. Barbary. Obecny kościół został zbudowany w konstrukcji szachulcowej z otynkowanym wypełnieniem ceglanym w 1806 r. staraniem ówczesnego proboszcza Wojciecha Sucharskiego i z fundacji Marianny Guzowskiej regentki nakielskiej i w tym samym roku poświęcony. Zabytkowy wystrój kościoła pochodzi z poprzedniego. W latach 70 – tych XX wieku od strony północnej dobudowana została kruchta z imitacją układu szachulcowego wykonaną z desek.

Kościół parafialny p.w. św. Jakuba Apostoła w Bługowie

Zapisy historyczne wymieniają parafię w Bługowie już w 1339 r. W roku 1445 pojawia się wzmianka o kościele, który przetrwał do 1535 r. W 1535 r. Jan Ługowski prosi arcybiskupa gnieźnieńskiego o pozwolenie na wybudowanie nowego kościoła. 24 czerwca 1536 r. bp Jan Drzewiecki eryguje nowy kościół, później patronat nad nim przejmuje wojewoda kaliski Andrzej Grudziński. W 1578 r. Bługowo przejmuje Jan Białośliwski, następnie Jan Młodkowski. W 1652 r. wymienia się wspólnego proboszcza dla Bługowa i Gromadna – ks. Jerzego Langa. Od 1760 r. w Bługowie rezyduje proboszcz. W 1700 r. patronat przejmują Radolińscy. Przy ich pomocy ks. Jan Krzemieniecki wznosi kościół z „pruskiego muru”,

który przetrwał 100 lat. W 1864 r. przystąpiono do budowy obecnego kościoła, budowano go 5 lat. Ówczesny dziedzic, protestant P. Linde, ograniczył pierwotne plany do wymiarów obecnych. Budowniczym kościoła był ks. Wawrzyniec Wysocki – proboszcz w latach 1859 – 1909. W czasie II wojny św. kościół był zamknięty. Pierwszym proboszczem po 1945 r. był Ks. Klemens Buk – Sieredziński, który sprowadził brakujące dzwony z Fanianowa i Dębna. Dzwony te umieszczono w wieży kościoła, jednak na skutek zarysowań wieży przeniesiono je do wybudowanej ze stali konstrukcyjnej dzwonnicy w 1975 r. Kościół wzniesiony z cegły w stylu eklektycznym z użyciem form neogotyku i neoromanizmu.

Kościół parafialny p.w. św. Barbary w Radawnicy.

Pierwszy kościół wzniesiony został prawdopodobnie w XVIII w. jako drewniany. W 1701 r. utworzono w Radawnicy lokalny wikariat należący do kościoła w Złotowie. Parafia radawnicka utworzona została 13 września 1726 r., kiedy to właścicielem był ówczesny dziedzic von Osten - Sacken i zatwierdzona przez arcybiskupa gnieźnieńskiego Teodora Potockiego dekretem z 19 maja 1730 r. W 1766 r. parafia liczyła 489 katolików. W 1849 r. sprzedana została na rozbiórkę stara plebania i wybudowana nowa, a w roku 1887 za urzędowania ks. Dekowskiego rozebrano stary kościół i wzniesiono nową świątynię w stylu neogotyckim. Kamień węgielny położony został 3 maja 1887 r., a kościół poświęcony 4 listopada 1888 r. W r. 1928 parafia liczyła 994 katolików a proboszczem wówczas był ks. Ernest Czarnecki. Przy kościele istniał szpital dla 2 ubogich ufundowany i wyposażony przez dziedzica Józefa Goetzendorf – Grabowskiego. Nad bramą przed placem kościelnym ustawione są dwie figury św. Floriana i św. Jakuba, które pierwotnie wieńczyły bramę wjazdową do pałacu miejscowych dziedziców. Kościół w pełni zachowany w pierwotnej formie bryły z jednorodnym neogotyckim wystrojem i wyposażeniem wnętrza jest przykładem okazałej świątyni wiejskiej charakterystycznej dla budownictwa sakralnego 2 połowy XIX wieku. Wzniesiony na miejscu poprzedniego kościoła katolickiego jest dominantą architektoniczną i wysokością a ponadto stanowi cenny element krajobrazu kulturowego i tożsamości ówczesnej dwuwyznaniowej wsi.

Kościół pomocniczy p.w. św. Stanisława Kostki w Radawnicy

W roku 1926 zrodził się wśród ludności ewangelickiej wsi Radawnica pomysł budowy kościoła, który otrzymał wsparcie w ramach tzw. programu wschodniego. Obecnie istniejący kościół zbudowano w latach 1927 – '28 w stylu historyzmu. Mieścił on 270 miejsc siedzących. Świątynia nawiązuje swoją formą do granitowych romańskich kościółków wiejskich zachowanych jeszcze na Pomorzu. Jest wyraźnie osadzona w tradycji kościołów wznoszonych przez Komisję Osadniczą. Jedyne okna ukształtowane zostały w sposób nowoczesny. Uroczystość poświęcenia kamienia węgielnego odbyła się z wielką pompą 7 września 1927 r. Główną jej intencją było podkreślenie obecności Niemców w tej polskiej wsi. Gmina liczyła ok. 500 dusz wliczając mieszkańców sąsiednich folwarków. Teren pod budowę kościoła wydzielony z parku dworskiego ofiarował ówczesny jego właściciel – Niemiec. Budowę prowadziła firma budowlane Radtke ze Złotowa. Po II wojnie św. świątynia nie była użytkowana. Organy przeniesiono do kościoła katolickiego p.w. św. Barbary, gdzie nie było instrumentu, zaś ławki pomiędzy kościołami zamieniono. Parafia katolicka przejęła kościół poewangelicki jako pomocniczy i otrzymał on wezwanie św. Stanisława Kostki.

Zespół dworsko – parkowy w Grodnie, w skład którego wchodzi: dwór, kuźnia oraz park powstał w połowie XIX wieku. Wieś z przyległymi lasami należała do obszernych dóbr złotowskich należących do Gruzińskich, Działyńskich, Potulickich. W 1773 r. przeszły w posiadanie rodziny von Osten – Sacken. Potem wraz z Radawnicą Grodno należało do rodziny Grabowskich. Prawdopodobnie wtedy po połowie XIX wieku wybudowano dwór. W 1866 kupił je bankier i przedsiębiorca Dr Strousberg a potem Grodno stawało się własnością kolejnych rodzin niemieckich. Od roku 1945 Grodno znalazło się w obrębie państwa

polskiego. Majątek przejęły na początku lat 50 – tych XX w. PGR, a we dworze zamieszkały 4 rodziny. Od roku 2001 dwór wraz z parkiem i zabudowaniami gospodarczymi znajduje się w rękach prywatnych. Kuźnia powstała pod koniec XIX wieku zaś park pochodzi z okresu budowy dworu i posiada licznie zachowany starodrzew. Wszystkie w/w elementy stanowią jednorodny stylistycznie zespół dworsko – parkowy jako przykład XIX – wiecznych rezydencji charakterystycznych dla północno – zachodniej Polski.

Zespół pałacowo – parkowy w Radawnicy.

Pałac w Radawnicy powstał ok. 1775 r. w stylu klasycystycznym. W późniejszym okresie od strony zachodniej dobudowano neogotycką wieżę. Majątek w Radawnicy należał do dóbr złotychwskich. Od 1719 r. do Hansa Bedige von der Osten – Secken – pułkownika wojsk polskich. W rękach tej rodziny pozostał do 1812 r. 2 stycznia 1813 r. drogą spadku stał się własnością hrabiego Józefa Grabowskiego. Od 1866 r. dobra zmieniają często właścicieli drogą kupna, by w 1920 r. przejść na skarb państwa niemieckiego. W pałacu powstała wtedy szkoła dla dziewcząt tzw. szkoła pielęgniarek. Po II wojnie światowej powstał w nim Uniwersytet Ludowy działający tu do 1950 r. i przeniesiony do Jesien k. Bytowa by w roku 1958 powrócić znowu do Radawnicy. W latach 1950 – ’58 znajdował się tu Dom Dziecka. Od połowy lat 90 – tych XX w. mieści się tu Zespół Szkół Policealnych. W latach powojennych pałac był gruntownie przebudowywany, w latach 1975 – ’76 przekształceniu uległa część parku przed fasadą, na podstawie projektu J. Chołoszkiewicza. Pierwotne założenie parkowe pochodzące z 1 poł. XVII w. znajdowało się przed frontem pałacu. Po wybudowaniu pałacu park uległ zmianom, a w 2 poł. XIX w. przekształceniu z parku pałacowego na park krajobrazowy.

Chalupa podcieniowa w Świętej nr 98 wzniesiona została ok. 1800 r. i zawsze należała do bogatego gospodarza. Zbudowano ją w konstrukcji ryglowej wypełnionej cegłą – otynkowaną i pobieloną, a we wnętrzu konstrukcje wypełnione strychulcem. Chata szerokofrontowa z narożnym podcieniem i czarną kuchnią. W roku 1972 Wojewódzki Konserwator Zabytków w Koszalinie wykupił chatę z przeznaczeniem jej na muzeum in situ. Po remoncie utworzono tu Krajeńską Chatę Muzealną jako oddział Muzeum Ziemi Złotowskiej w Złotowie.

Wiatrak typu „holender” w Dzierżążenku zbudowany został w 1905 r. z cegły o bryle w formie ściętego stożka zwieńczonego obrotowym dachem drewnianym pokrytym papą. Obecnie brak jest śmigieł. Wiatrak eksploatowany był zgodnie ze swym przeznaczeniem do 1945 r. Przejęty jako mienie ponemieckie przez wiele lat wykorzystywany był przez Gminną Spółdzielnię ze Złotowa jako magazyn paszy i zboża. W latach 60-tych XX w. pożar zniszczył część stropów i dach. Niszczącą budowlę przejęła gmina Złotów. W latach 1975 – ’77 przeprowadzono remont kapitalny trzonu, stropu i pokrycia dachu na podstawie opracowanego projektu, który przewidywał także odbudowę śmigów i układu napędowego. W odremontowanej trzonie urządzono magazyny Muzeum Ziemi Złotowskiej. Od roku 1996 budynek znowu jest w rękach prywatnych jako warsztat i magazyn części.

Na obszarze gminy Złotów ponadto występuje 5 parków wpisanych do rejestru zabytków w miejscowościach: Buntowo, Nowy Dwór, Skic, Sławianowo i Stawnica.

Park dworski w Buntowie założony w 2 połowie XIX wieku jako nieduże założenie parkowe o cechach eklektycznych. Z tego okresu pochodzą przypuszczalnie pozostałości rzędowych nasadzeń grabu oraz pojedyncze egzemplarze lipy. Był to park o geometrycznym układzie osiowym posiadający regularny układ alejek parkowych. Na terenie parku znajduje się murowany dwór z tego samego okresu, jako główny punkt założenia. Po koniec XIX w. oraz w latach 20-tych i 30-tych wzbogacono park nowymi gatunkami drzew.

Park dworski w Nowym Dworze powstał prawdopodobnie w 2 połowie XIX wieku w oparciu o niewielki kompleks leśny znajdujący się przy zabudowaniach. Zniszczenia, zatarty układ przestrzenny oraz brak archiwalnych materiałów porównawczych uniemożliwiają

określenie ewentualnych przekształceń parku. Na terenie parku znajduje się dwór z początku XX w.

Park dworski w Sławianowie istniał w 2 połowie XIX wieku. Park urządzony w stylu krajobrazowym zajmował teren ograniczony drogami i zabudową dziedzińca, spełniając rolę ochronną dla dworu, zabudowań folwarku i wsi. Pod koniec XIX wieku i na początku XX w. do zadrzewienia wprowadzono gatunki drzew ozdobnych. Po stronie wschodniej parku usytuowany jest murowany dwór z początku XX w.

Park dworski w Skicu powstał najprawdopodobniej w 2 połowie XIX wieku w stylu krajobrazowym w okresie, kiedy majątek był w posiadaniu rodziny Dobberstein. Założenie to mogło powstać w wyniku przekształcenia starszego układu, którego pozostałością być może są dwie okazałe lipy rosnące w jego obrzeżu od strony dziedzińca gospodarczego. Obecnie są to jedynie pozostałości parku z budynkiem mieszkalnym wzniesionym na miejscu dworu i zabudową folwarczną.

Park dworski w Stawnicy powstał prawdopodobnie w 3 ćwierci XIX w. w stylu krajobrazowym. Z niemieckich map archiwalnych wynika, iż po stronie zachodniej nieistniejącego już dworu znajdował się bądź to sad bądź ogród warzywny, zaś za dworem zadrzewienia parkowe. Do czasów obecnych zachował się liczny starodrzew.

Na terenie gminy Złotów występuje liczne historyczne układy ruralistyczne oraz zespoły folwarczne.

Najstarszą jest wieś **Kamień** (niem. Hohenfier) powstała w XIII w. Wieś szlachecka należała do klucza radawnickiego. Otrzymała przywilej od Jana Potulickiego w dniu św. Marcina 1607 r., którzy zatwierdzili także późniejsi dziedzice Gruzińscy. Obecnie przedstawia plan zbliżony do owalnicy.

Bielawa (niem. Marianenhof, Mariannenhof) – osada rolnicza zwana dawniej Marynowo powstała po 1766 r. jako jeden z trzech folwarków dóbr rycerskich w Radawnicy. Nazwa Maryanowo pochodzi od imienia małżonki Grabowskiego – dziedzica dóbr w Radawnicy. W roku 1922 dobra Maryanowo oraz Franciszkowo znalazły się w rękach Maxa Maronde. Po II wojnie światowej dobra upaństwowiono. Osadę rolną nazwano Bielawa. Przypuszczalnie pod koniec XIX wieku w północnej części osady powstało niewielki założenie parkowo – dworskie.

Wieś **Błękwit** (Blankwit) wymieniają kroniki po raz pierwszy w roku 1491. W XV wieku (być może i wcześniej) założono tam młyn, który dostarczał mąkę dla miasta i dziedziców Złotowa. Młynarze otrzymywali od dziedziców złotowskich liczne przywileje. Najstarszy z nich nadany przez Jana Działyńskiego nosi datę 18.11.1692 r., następny nadany przez Ludwikę Działyńską datowany jest z września 1694 r. Miejscowość należała do klucza złotowskiego. Na przestrzeni wieków zmieniała nazwę (bądź jej pisownię): 1491r. – Blankwith, 1604 – Błękwid, 1653 – Blenkwida, później Blenkwitt, Blankwid, Blankwelt, Blankwitt. W roku 1920 Paul Molenhauer wybudował nowy młyn istniejący do dzisiaj. Poprzedni zbudowany był w konstrukcji szkieletowej.

Buntowo – pierwsza wzmianka o wsi pochodzi z lat 1441/42. W roku 1633 nazywano ją Bontowem lub Bantowem. W roku 1537 właścicielem wsi był Jan Buntowski. Od 1 poł. XV wieku należała do klucza krajeńskiego, od 1645 r. do dóbr złotowsko – krajeńskich, a od 1743 r. ponownie do klucza krajeńskiego by od roku 1837 znowu do dóbr złotowsko – krajeńskich – w/w daty związane są z rytymiką zmian w komasacji dóbr ziemi złotowskiej.

Bługowo (niem. Seehof) – wieś istniała już we wczesnym średniowieczu. W 1339 r. nabył ją niejaki Pitrasz i włączył do swych dóbr. W latach 1491 – 1536 wieś należała do Macieja

i Jana Bługowskich. W 1578 r. Bługowo przejmuje Jan Białośliwski, następnie Jan Młodkowski.

Dzierżąno (niem. Gresonse) – należało do klucza złotowskiego i razem ze Złotowem przeszło w roku 1788 w ręce niemieckie.

Górzna (Górno, niem. Gursen) – wieś obecnie o typie wielodrożnicy wzmiankowana w roku 1498 kiedy to była własnością Małgorzaty Gołamskiej, późniejszej żony Mateusza Brodzińskiego, kasztelana Bydgoskiego. Do roku 1600 było w posiadaniu Piotra Potulickiego, który sprzedał je tego roku Zygmuntowi Grudzińskiemu, dziedzicowi w Złotowie. Przejściowo Górzna należała także do klucza radawnickiego, którego ówczesny właściciel Wigand Osten – Sacken nabył je od Jakuba Działyńskiego w roku 1719. Od roku 1752 należała ponownie do dóbr złotowskich.

Franciszkowo (niem. Franziskowo, do 1937 r. Franzenhof) – osada rolnicza założona została po 1766 r. jako folwark należący do dóbr rycerskich w Radawnicy. Znajdowała się tu lesista okolica. Do roku 1866 dobra pozostawały w posiadaniu Grabowskich, następnie znalazły się w rękach znanego przedsiębiorcy Stronsberga. W roku 1922 właścicielem dóbr rycerskich był Max Maronde, do którego należała również folwark Mariannenhof (obecnie Bielawa). Po II wojnie światowej dobra upaństwowiono. Niewielki założenie dworski z parkiem krajobrazowym wykształciło się we wschodniej części osady przypuszczalnie w 2 połowie XIX wieku.

Kaczochoy (Karolewo, niem. Karlsdorf) – zostały przez właściciela wyodrębnione w XIX wieku z dominium sławianowskiego należącego do klucza złotowskiego z przeznaczeniem na akcje parcelacyjną, stąd na cześć Karola Hohenzollerna nazwana Karlsdorf. Następnie założono tu niewielki folwark.

Klukowo (niem. Blankenfelde) – wieś powstała z tzw. II kolonizacji. Pierwsze wzmianki w dokumentach archiwalnych pochodzą z 1604 i 1618 r. We wsi był folwark należący do właścicieli majątku w Krajence oraz 5 zagród chłopskich. Pierwotny układ przestrzenny folwarku nie jest znany. Pod rządami Hohenzollernów rozwinął się w połowie XIX wieku. Od 1919 r. folwark stanowił domenę skarbu państwa.

Kleszczyna (niem. Kleschin) istniała już w roku 1260 jako Klacino, a od roku 1546 jako Kleszczyno. W 1578 r. miejscowość ta należała do Czeszewskich, później do Słupskich i Sławianowskich. Ostatni z nich Przeclaw Sławianowski był wówczas także właścicielem Sławianowa. Przez Kleszczynę w średniowieczu prowadził szlak handlowy z Wielkopolski do morza. W związku z tym właściciele Kleszczyny w roku 1700 zbudowali tu duży zajazd z szopami i stajniami na 100 wozów i koni. W XVI w. obok wsi istniał folwark. W roku 1821 majątek rozparcelowano. Część ziemi przeszła w ręce Niemców. W dwudziestoleciu międzywojennym Kleszczyna była silnym ośrodkiem działalności polonijnej. W 1929 r. otwarto tu polską szkołę.

Krzywa Wieś (niem. Krummenenfluss) – wieś szlachecka założona w XVII wieku należała do klucza radawnickiego. Dawniej istniał tu kościół katolicki .

Ludwikowo (niem. Luisenhof) – osada rolnicza założona w 1851 r. W roku 1922 dobra wchodziły w skład domeny należącej do księcia Friedricha Leopolda von Preussen.

W roku majątek 1945 przejął Skarb Państwa. W latach 60 – tych XIX wieku w osadzie tej powstało założenie ogrodowo – dworskie.

Miedzybłocie (niem. Stadtbruch) – wieś powstała w 2 połowie XIX wieku w wyniku osuszania rozległych błot ciągnących się do Śmiardowa. Pod koniec XIX wieku powstała tu cegielnia wytwarzająca cegłę wapienną, którą przedsiębiorca ze Złotowa Iwański rozbudował tworząc warsztat prefabrykatów cementowych i wytwórnię papy. Ponadto kazał zbudować w lesie solidny budynek i przekształcić las sosnowy o powierzchni ok. 8 ha na pielęgnowany park, w którym znajdowały się również okazałe drzewa i krzewy z innych kontynentów. Na początku XX wieku na terenie parku powstała zabudowa folwarku, który po działaniach wojennych uległ dewastacji, a fabryka papy spłonęła przed wojną.

Nowiny (niem. Nowinien) – folwark powstał w 2 ćw. XIX wieku. Najstarszą zachowaną do dziś zabudowę czyli budynki inwentarskie, dom rządcy i kolonia mieszkaniową wzniesiono prawdopodobnie na przełomie XIX i XX wieku.

Nowy Dwór (niem. Neuhof) – osada rolnicza powstała przy drodze ze Złotowa do Radawnicy. W roku 1856 majątek ten należał do cesarza Wilhelma, a po nim do jego brata księcia Fryderyka Karola. W roku 1922 dobra wchodziły w skład domeny należącej do księcia Friedricha Leopolda von Preussen. Po II wojnie światowej dobra upaństwowiono.

Radawnica (niem. Radawnitz) – wieś wzmiankowana w źródłach po raz pierwszy jako osada wiejska w 1432 r. Do roku 1719 należała do klucza złotowskiego. W roku 1719 na mocy aktu kupna właścicielem klucza radawnickiego został Hans Vedige von der Osten Sacken – pułkownik wojsk polskich. Od roku 1813 Radawnica drogą kupna i koligacji stała się własnością Józefa Grabowskiego. Od 1866 r. dobra zmieniają często właścicieli drogą kupna, by w 1920 r. przejść na skarb państwa niemieckiego. W latach międzywojennych Radawnica była silnym ośrodkiem życia polskiego. W roku 1929 otwarto we wsi polską szkołę. Obecny układ wsi dwulicowy.

Skic (niem. Kietz) – folwark wzmiankowany w źródłach w 1430 r. W roku 1537 pojawiła się pierwsza wzmianka jednocześnie o wsi i o folwarku, nazywana wówczas Szkic. Przez kilkaset lat był ośrodkiem kompleksu folwarków znanych pod nazwą klucza skickiego, który był własnością różnych rodów szlacheckich. Znaczniejszy rozwój miejscowości nastąpił w XIX wieku. Istniały tu wówczas gorzelnia, browar i młyn wodny. W okresie międzywojennym wieś była znacznym ośrodkiem życia polonijnego. W roku 1929 otwarto tu szkołę polską.

Sławianowo (niem. Sławianowo) – wieś wzmiankowana w 1442 r.. poprzednie nazwy miejscowości brzmiały: Sławnanowo, w roku 1663 – Sławioanowo. W roku 1578 należało do braci Sławianowskichb oraz do Wojciecha Czeszewskiego. W roku 1618 było w posiadaniu rodziny Solińskich, a następnie Potulickich, Grudzińskich, Działyńskich oraz rodziny Hohenzollernów. W roku 1921 dobra złotowskie, w skład których wchodziło Sławianiowo upaństwowiono. W roku 1929 otwarto tu polską szkołę.

Stawnica (niem. Stewnitz) wieś o układzie ulicowym znana od 1941 r. jako Stawnicza. Na skraju wsi nad Głomią w XVI wieku wzniesiono młyn o dwóch kołach, któremu Augustyn Działyński 29 stycznia 1754 r. nadał przywilej. W XVIII wieku powstał tu folwark. Wieś należała do klucza złotowskiego. W okresie międzywojennym rozwijał się tu silnie ruch polonijny. W roku 1929 otwarto tu polską szkołę.

Święta (niem. Schwente) wieś znana od roku 1440 należała do dóbr złotowskich. Zamieszkiwali ją wyłącznie Polacy. Wizytacja z 1695 r. określa liczbę tutejszych chłopów na

40. Z rozmieszczenia starych zagród i chałup wynika, że wieś była ulicówką o zwartej symetrycznej zabudowie po obu stronach traktu. Obecnie jest to wielodrożnica. Wieś uległa kilkakrotnie niszczeniu. W wyniku takich zniszczeń ma m.in. miejsce kolonizacja wsi w latach 1732 i 1752. Niemieccy sołtysi otrzymywali tu przywileje pod warunkiem obsadzenia pustych działek. Wieś w owym czasie dzieliła się na dwie części: polską i niemiecką. Każda część miała swojego sołtysa. Obecny układ wsi nosi interesujące ślady przemian spowodowanych etnicznym zróżnicowaniem wsi.

Wąsosz (niem. Wonzow) – nazwa wsi Wąsosz pojawiła się już w 1400 r. jako Wasose, w 1496 znana była pod nazwą Wąsosze, w 1546 – Wąsosze, Wonsow, a nieco później Wonzoff, Wonsohoff i jest pochodzenia polskiego. Pod zaborem pruskim i w okresie do 1945 r. nosiła nazwę niemiecką Wonzow. W 1400 r. należała do Danaborskich. W późniejszych czasach wieś należała do dóbr złotowskich i była oddawana w dzierżawę. W 1646 r. wieś dostaje Ciechocki. W okresie wojny północnej (1700 – 1721 r.) została spustoszona przez wojska szwedzkie. Od XVII wieku był tu młyn wodny na rzece Głomia. Pod koniec XIX wieku na terenie wsi istniały dwa większe zespoły budynków gospodarczych z siedzibami ich właścicieli, przy których powstały małe założenia ogrodowe.

Zalesie (niem. Petzin) wieś istniała już w 1500 r. Nazwa miejscowości w różnych formach spotykana jest od połowy XVI wieku (Pieczyño, Pieczyn, Piecyn, Pedcin). W XIX wieku większość mieszkańców była wyznania ewangelickiego, a zalesie należało do parafii w Tarnówce. Zbór ewangelicki istniał we wsi w 1868 r. na jego miejscu w roku 1884 nowy, ceglany do dziś istniejący kościół. Po II wojnie światowej na skutek zmiany składu ludności kościół przekształcono w świątynię katolicką.

Wszelkie prace prowadzone przy obiektach zabytkowych oraz na terenach założeń parkowych wpisanych do rejestru zabytków wymagają uzyskania stosownego pozwolenia Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

TYP OBIEKTU			MUROWANY	DREWNIANY	W TYM WPISANY DO REJESTR U
1. UKŁADY URBANISTYCZNE	ilość		x	x	
2. UKŁADY RURALISTYCZNE	ilość	19	x	x	-
3. ZABUDOWA MIESZKALNA			182	27	1
4. OBIEKTY SAKRALNE					
a. kościoły romańskie					
b. kościoły gotyckie					
c. kościoły nowożytne XVI – XVIII w.					
d. kościoły XIX w. – 1945r.			6	3	6
e. klasztory					
f. synagogi, bóżnice					
g. kaplice, dzwonnice, bramy, ogrodzenia inne			8	4	
5. BUDOWNICTWO OBRONNE					
a. zamki i ich relikty					
b. miejskie mury obronne					
c. fortyfikacje nowożytne i późniejsze					
6. OBIEKTY UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ					
a. ratusze			2		
b. budynki adm. publ., sądy, banki, poczty			12		
c. szkoły					
d. leśniczówki i gajówki					
e. karczmy i zajazdy					
f. inne (remiza)			1		
7. OBIEKTY PRZEMYSŁOWE I GOSPODARCZE					
a. zakłady przemysłowe					
b. dworce kolejowe z zespołami bud.			1		
c. spichrze, magazyny, stodoły			1	3	
d. młyny			2		
e. gorzelnie i browary			3		
f. mleczarnie					
g. kuźnie			2		
h. wiatraki			2		1
i. wieże ciśnień					
j. inne (bud. gosp., obory, chlewy)			21	2	
8. PAŁACE I DWORY			9		1
9. ZESPOŁY FOLWARCZNE			15		
a. stodoły				3	
b. spichrze				1	
c. obory			1		
d. stajnie					

e. chlewnie			
f. owczarnie			
g. kuźnie	2		
h. wagi			
i. inne magazyny	2		
j. gorzelnie i browary	2		
k. inne (oficyny, domy folwarczne)	11		
10. PARKI	ilość	13	
	x	x	6
a. altany, lodownie, inne elem. małej arch.			
b. bramy i ogrodzenia			
11. CMENTARZE	ilość		wpisanych do rejestru
a. rzymsko-katolickie	7	x	
b. ewangelickie	19	x	
c. prawosławne		x	
d. żydowskie		x	
e. inne (rodowe, epidemiczne)	2	x	
12. STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE	ilość ogółem		wpisanych do rejestru
a. grodziska	6	x	6
b. osady	800	x	6
c. cmentarzyska	52	x	4
d. inne	21	x	

Źródło: Raport o stanie zabytków w gminie Złotów – Piła, maj 2004 r.

3.1. Obiekty zabytkowe nieruchome o najwyższym znaczeniu dla gminy Złotów – wpisane do rejestru zabytków (wykaz).

BUNTOWO

- park dworski – 2 połowa XIX wieku, nr rej. A – 518 decyzja z dnia 29.03.1985 r.

BŁUGOWO

- kościół katolicki parafialny p.w. św. Jakuba wraz z terenem przykościelnym – 1864 –’69, nr rej. 177/Wlkp/A decyzja WWKZ z dnia 04.06.2004 r.

DZIERŻĄŻENKO

- wiatrak holender – 1905 r., nr rej. A – 69/122 decyzja z dnia 04.11.1956 r.

GRODNO

- zespół dworski – parkowy, w skład którego wchodzi dwór, kuźnia oraz park z ok. poł. XIX w., nr rej. 211/Wlkp/A decyzja WWKZ z dnia 14.12.2004 r.

KAMIEŃ

- zespół kościoła ewangelickiego, ob. rzymskokatolickiego fil. p.w. św. Małgorzaty w Kamieniu, w skład którego wchodzi: kościół, dzwonnica i cmentarz przykościelny, obecnie nr rej. 175/Wlkp/A decyzja WWKZ z dnia 31.05.2004 r. (kościół wpisany został do rejestru zabytków decyzją z dnia 02.04.1959 r.)

KLESZCZYNA

- kościół ewangelicki, ob. rzymskokatolicki fil. p.w. Chrystusa Króla, 1873 – '76 r., nr rej. A – 17/501 decyzja z dnia 25.11.1965 r.

NOWY DWÓR

- park dworski – 2 połowa XIX wieku, nr rej. A – 418 decyzja z dnia 12.03.1982 r.

RADAWNICA

- kościół parafialny p.w. św. Barbary z terenem cmentarza przykościelnego, 1887 – '88 r., nr rej. 515/Wlkp/A decyzja WWKZ z dnia 05.06.2007 r.
- kościół ewangelicki, ob. rzymskokatolicki, pomocniczy p.w. św. Stanisława Kostki z terenem przykościelnym, 1927 – '28 r., nr rej. 516/Wlkp/A decyzja WWKZ z dnia 05.06.2007 r.
- zespół pałacowo – parkowy, z pałacem powstałym ok. 1775 r. oraz parkiem założonym w 1 poł. XVII w., nr rej. A – 37/503 decyzja z dnia 25.11.1965 r. oraz nr rej. A – 419 decyzja z dnia 12.03.1982 r.

SKIC

- park dworski – 2 połowa XIX wieku, nr rej. A – 520 decyzja z dnia 29.03.1985 r.

SŁAWIANOWO

- kościół katolicki, par. p.w. św. Jakuba Apostoła, 1806 r., nr rej. A – 32/186 decyzja z dnia 02.04.1959 r.
- park dworski – 2 połowa XIX wieku, nr rej. A – 521 decyzja z dnia 29.03.1985 r.

ŚWIĘTA

- chałupa podcieniowa nr 98 z ok. 1800 r., nr rej. A – 44/188 decyzja z dnia 02.04.1959 r.

STAWNICA

- park dworski – 3 ćwierć XIX wieku, nr rej. A – 460 decyzja z dnia 11.10.1983 r.

3.2. Wykaz obiektów zabytkowych nieruchomych figurujących w gminnej ewidencji zabytków (Obiekty podkreślone wpisane do rejestru zabytków wyszczególnione w punkcie 3.1.)

BLĘKWIT

1. KAPLICA, mur., ok. poł. XIX w.
2. SZKOŁA, ob. dom mieszkalny Nr 22, mur. 1 ćw. XX w.
  - bud. gosp., mur., pocz. XX w.
3. REMIZA, mur./drewno, l. 20 – te XX w.
4. MŁYN, mur., 1920 r.
5. ZAGRODA Nr 1
  - dom, dawna młynarzówka, mur., 1910 – 1920 r.
  - zabudowania gospodarcze, mur., l. 20 – te XX w.
6. DOM Nr 2, mur./szach, pocz. XX w.
7. ZAGRODA Nr 3
  - dom, mur., pocz. XX w. (przebudowany)
  - bud. gospodarczy, mur. pocz. XX w.
8. DOM Nr 8, mur./szach, drewno, pocz. XX w.
9. DOM Nr 9, mur., pocz. XX w.
10. DOM Nr11, mur., l. 20 - te XX w. (przebudowany)
11. DOM Nr 13, mur., pocz. XX w. (przebudowany)
12. DOM Nr 14, mur., l. 20, 30 - te XX w. (przebudowany)
13. DOM Nr 15, mur., l. 20, 30 - te XX w.
14. ZAGRODA Nr 16
  - dom, mur., l. 20, 30 - te XX w.
  - bud. gospodarcze, mur. l. 20, 30 - te XX w. (przebudowane)
15. DOM Nr 18, mur. 1 ćw. XX w.
16. DOM Nr 25, mur., l. 20, 30 - te XX w.
17. DOM Nr 27, mur., pocz. XX w.
18. DOM Nr 31, mur., l. 20, 30 - te XX w.
19. DOM Nr 33, mur., l. 20, 30 - te XX w.
20. DOM Nr 34, mur., pocz. XX w.
21. DOM Nr 37, mur., l. 20, 30 - te XX w. (przebudowany)
22. DOM Nr 38, mur., l. 20, 30 - te XX w.
23. DOM Nr 41, mur. 1 ćw. XX w.
24. DOM Nr 42, mur. 1 ćw. XX w. (przebudowany)
25. DOM Nr 45, mur. ok. 1910 r.
26. ZAGRODA Nr 47
  - dom, mur., pocz. XX w. (przebudowany)
  - bud. gospodarczy, mur. pocz. XX w.

DZIERŻAŻENKO

27. WIATRAK HOLENDER, mur., 1905 r. – wpisany do rejestru zabytków pod numerem A – 122/69 decyzją z dnia. 04.11.1956 r.
28. ZAGRODA, dz. Nr 49, pocz. XX w.
29. ZAGRODA Nr 21,dz. Nr 43/1, pocz. XX w.

- 30. ZAGRODA, dz. Nr 49, pocz. XX w.
- 31. ZAGRODA, dz. Nr 74/4, pocz. XX w. (w sąsiedztwie wiatraka)
- 32. ZAGRODA Nr 24, dz. Nr 77/5, pocz. XX w.
- 33. ZAGRODA Nr 20, dz. Nr 882, pocz. XX w.

ŁOPIENKO

- 34. ZESPÓŁ FOLWARCZNY, pocz. XX w.
  - dwór, ob. dom mieszkalny nr 1, mur. ok. 1910 r.
  - bud. inwentarski (obora?), ob. magazyn, mur., pocz. XX w.
  - magazyny paszy, drewno – przylega do szczytu w/w obory, przed 1939 r.
  - budynek inwentarski, ob. warsztat naprawczy, mur. pocz. XX w.

NOWY DWÓR

- 35. SZKOŁA, mur., l. 20 – te XX w.
- 36. ZESPÓŁ DWORSKO – FOLWARCZNY
  - dwór, ob. dom mieszkalny, mur. pocz. XX w.
  - park dworski, poł. XIX w. – wpisany do rejestru zabytków pod nr A – 418 decyzją z dnia 12.03.1982 r.
  - podwórze folwarczne z:
    - przebudowaną chlewnią,
    - owczarnią wraz z kuźnią
    - transformatorem,
    - częściowo zmienioną hydrofornią,
    - przebudowana oborą
  - kolonia mieszkalna z chlewikami:
    - dom mieszkalny, Nr 5, mur 1934 r.
    - dom mieszkalny, Nr 6, mur 1934 r.
    - dom mieszkalny, Nr 7, mur 1934 r.
    - dom mieszkalny, Nr 8, mur 1934 r.
- 37. CMENTARZ EWANGELICKI, pocz. XX w
- 38. CMENTARZYSKO KURHANOWE, stan. Nr 7.
- 39. CMENTARZYSKO KURHANOWE – stan. Nr 6.

ŚWIĘTA

- 40. SZKOŁA, ob. bud. Nr 86, mur. ok. 1900 r.
- 41. SZKOŁA nr 16, ob. Plebania Parafii Rzymsko – Katolickiej p.w. św. Jana Chrzciciela w Świetej, drewno, l. 20 – te XX w.
- 42. KUŹNIA, nr 71, mur. II poł. XIX w.
- 43. ZESPÓŁ MŁYŃSKI
  - a. młyn – wiatrak holender, mur., 3 ćw. XIX w.
  - b. dom młynarza, ob. dom nr 46 b, mur. 3 ćw. XIX w.
  - c. budynek mieszkalno – gospodarczy, ob. dom nr 46 a, mur., 3 ćw. XIX w.
- 44. ZESPÓŁ FOLWARCZNY I
  - dom właściciela, ob. biura i dom mieszkalny nr 116, mur., 3 ćw. XIX w.
  - kuźnia, warsztat, ob. bud. gosp., mur., 3 ćw. XIX w.
  - obora, ob. chlewnia, mur., 3 ćw. XIX w.

- dom robotników folwarcznych , ob. dom mieszk. nr 118, mur., 3 ćw. XIX w.

45. ZESPÓŁ FOLWARCZNY II

- dom właściciela, ob. dom mieszkalny nr 60, mur., 3 i 4 ćw. XIX w.
- stajnia, ob. nieużytkowana, mur., 3 i 4 ćw. XIX w.
- stajnia, obora, ob. nieużytkowana, mur., 3 i 4 ćw. XIX w.
- obora z mieszkaniem robotników folwarcznych, mur., 3 i 4 ćw. XIX w.
- kuźnia, ob. warsztat, mur., 3 i 4 ćw. XIX w.

44. DOM Nr 3, mur., k. XIX w.
45. DOM Nr 4, mur., pocz. XX w. (przebudowany)
46. DOM Nr 8, mur., 1910 – '20 r.
47. DOM Nr 9, mur., l. 30 – te XX w.
48. DOM Nr 10, mur., pocz. XX w.
49. DOM Nr 11, mur., pocz. XX w. (przebudowany)
50. DOM Nr 12, mur., 1 ćw. XX w. (przebudowany)
51. DOM Nr 13, mur., 1 ćw. XX w. (przebudowany)
52. DOM Nr 14, mur., pocz. XX w. (przebudowany)
53. DOM Nr 21, mur., ok. 1900 r.
54. DOM Nr 22, mur., k. XIX w. (przebudowany)
55. DOM Nr 23, szach., ok. 1850 r.
56. DOM Nr 24, mur., pocz. XX w.
57. DOM Nr 26, mur. cegła, 2 poł. XIX w. (otynkowany)
58. DOM Nr 27, mur. cegła, pocz. XX w. (otynkowany)
59. DOM Nr 28, mur., 1 ćw. XX w. (przebudowany)
60. DOM Nr 29, szach./mur., 1 poł. XIX w.
61. DOM Nr 31, mur., pocz. XX w. (przebudowany)
62. DOM Nr 32, ob. Poczta, mur., pocz. XX w./1921 r.
63. DOM Nr 50, mur., pocz. XX w. (przebudowany)
64. DOM Nr 51, szach./tynk., 1 poł. XIX w. (przebudowany)
65. DOM Nr 53, mur./głina, k. XIX w.
66. DOM Nr 54, mur., pocz. XX w. (przebudowany)
67. DOM Nr 55, mur., k. XIX w. (przebudowany)
68. DOM Nr 56, mur., k. XIX w. (przebudowany)
69. DOM Nr 64, mur., pocz. XX w.
70. DOM Nr 66, mur., pocz. XX w.
71. DOM Nr 69, mur., szach., ok. poł. XIX w.
72. DOM Nr 70, mur., k. XIX w. (przebudowany)
73. DOM Nr 74, mur./głina, k. XIX w.
74. DOM Nr 75, mur., pocz. XX w.
75. DOM Nr 76, mur./głina, k. XIX w.
76. DOM Nr 77, mur., ok. 1900 r.
77. DOM Nr 78, mur., pocz. XX w. (przebudowany)
78. DOM Nr 79, mur., pocz. XX w.
79. DOM Nr 80, mur., ok. 1900 r.
80. DOM Nr 87, mur., pocz. XX w.
81. DOM Nr 88, mur., 1 ćw. XX w.
82. DOM Nr 89, mur., 1 ćw. XX w.
83. DOM Nr 90, mur., (przebudowany)
84. DOM Nr 91, mur., (przebudowany)

85. DOM Nr 92, mur., l. 30 – te XX w. (przebudowany)
86. DOM Nr 93, mur., l. 30 – te XX w. (przebudowany)
87. ZAGRODA Nr 96
- dom, mur. pocz. XX w.
  - budynki gospodarcze, szach/glina, pocz. XX w.
88. DOM Nr 98, szach./drewno, ok. 1800 r. – wpisany do rejestru zabytków pod numerem A – 44/188 decyzją z dnia 02.04.1959 r.
89. DOM Nr 99, mur., pocz. XX w. (przebudowany)
90. CMENTARZ EWANGELICKI, poł. XIX w. dz. Nr 499
91. CMENTARZ KATOLICKI, nieczynny, pocz. XX w.
92. CMENTARZ EWANGELICKI, poł. XIX w. dz. Nr 632

WIELATOWO

93. ZESPÓŁ FOLWARCZNY, pocz. XX w.
- dwór, rządcówka (?) , ob. dom mieszkalny nr 5, mur. pocz. XX w.
  - obora, ob. biura, magazyny, mur. 1934 r.
  - budynek gospodarczy (kuźnia?), ob. garaże, mur. pocz. XX w.
  - czworak, ob. dom mieszkalny nr 4, mur. pocz. XX w.

3.3. Wykaz obiektów zabytkowych nieruchomości wskazanych do ujęcia w gminnej ewidencji zabytków. (Obiekty podkreślone wpisane do rejestru zabytków wyszczególnione w punkcie 3.1.)

Stan na rok 1992. Aktualizacja polegająca na wykreśleniu obiektów już nie istniejących, zaktualizowaniu adresów oraz włączeniu obiektów nie ujętych jeszcze w wojewódzkiej ewidencji zabytków zostanie wykonana podczas kontynuacji gminnej ewidencji zabytków w porozumieniu z WUOZ – Delegatura w Pile.

BŁUGOWO

1. ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PAR. P.W. ŚW.JAKUBA APOSTOŁA,
  - a. kościół, mur., ok.1890,
  - b. budynek gospodarczy, mur., pocz. XX w.
2. SZKOŁA PODSTAWOWA, mur., pocz. XX w.
3. REMIZA, mur., pocz. X w..
4. DOM Nr 8, mur., ok.1900.
5. DOM Nr 10, mur., l.30-te XX.
6. DOM Nr 22, mur., 1931.
7. DOM Nr 23, mur., ok.1900.
8. OBORA Nr 24, mur., pocz. XX w.
9. DOM Nr 28, mur., 1914.
10. DOM bez n-ru, mur., 1902.

BIELAWA

11. ZAŁOŻENIE DWORSKO-PARKOWE:
  - a. dwór, mur., l ćw. XX w.
  - b. park dworski, k. XIX w.

BUNTOWO

12. SZKOŁA PODSTAWOWA, mur., pocz. XX w.
13. ZESPÓŁ FOLWARCZNO-PARKOWY:
  - a. dwór, ob. mieszkanie, mur., k. XIX w.
  - b. magazyn, mur., k. XIX w.
  - c. spichlerz, szach., 1853,
  - d. stodoła, szach., 1853,
  - e. chlew, mur., ok.1900,
  - f. chlew, mur., ok.1900,
  - g. kurnik, mur., ok.1900,
  - h. obora, mur., ok.1900,
  - i. transformator, mur., k. XIX w.
  - j. owczarnia z oborą, mur., k. XIX w.
  - k. domy mieszkalne, mur., k. XIX w.
  - l. park dworski, 2 poł. XIX w.
14. ZAGRODA Nr 4:
  - a. dom, mur., l.30-te XX,
  - b. obora, mur., 1935 r.
15. DOM Nr 5, szach., 1 poł. XIX w.
16. DOM Nr 6, szach., 1 poł. XIX w.

17. DOM Nr 15, mur., l.20-te XX w.
18. DOM Nr 18, mur., pocz. XX w.
19. DOM Nr 19, mur., 1903 r.
20. DOM Nr 20, mur./szach., ok. poł. XIX w.
21. DOM Nr 23, szach., 1 poł. XIX w.
22. DOM Nr 28, mur., 1 poł. XIX w.
23. DOM Nr 30, szach., 2 poł. XIX w.
24. DOM Nr 31, szach., 2 poł. XIX w.
25. DOM Nr 39, mur., 1935 r.
26. DOM Nr 40, mur., l.20-te XX.
27. CMENTARZ EWANGELICKO-AUGSBURSKI, nieczynny, poł. XIX w.
28. GRODZISKO WCZESNOŚREDNIOWIECZNE – stan.1.
29. OSADA WCZESNOŚREDNIOWIECZNA – stan.4.

DZIERŻĄŻNO

30. OBORA Nr 6, mur., 4 ćw. XIX w.
31. DOM Nr 9, mur., 1 ćw. XX w.
32. CMENTARZ EWANGELICKO-AUGSBURSKI, nieczynny, poł. XIX w.

FRANCISZKOWO

33. DOM Nr 4, mur., 1929 r.
34. DOM Nr 11, mur., 1932 r.
35. DOM Nr 12, mur., 1932 r.
36. DOM Nr 14, mur., 1 ćw. XX w.
37. DOM Nr 15, mur., 1 ćw. XX w.
38. PARK KRAJOBRAZOWY, 2 poł. XIX w.

GÓRZNA

39. KOŚCIÓŁ EWANGELICKI, ob. magazyn, mur., 2 poł. XIX w.
40. POCZTA, mur., pocz. XX w.
41. SZKOŁA, mur., ok.1900 r.
42. ZESPÓŁ FOLWARCZNO-PARKOWY:
  - a. stajnia ze stodołą, ob. budynek mieszkalno-gospodarczy, mur., 4 ćw. XIX w.
  - b. budynek inwentarski, ob. mieszkalno-gospodarczy, mur., 4 ćw. XIX w.
  - c. stodoła, ob. budynek mieszkalny, mur., 4 ćw. XIX w.
  - d. dom mieszkalny, mur., 4 ćw. XIX w.
  - e. dom robotników folwarcznych, czworak, mur., 4 ćw. XIX w.
  - f. dom robotników folwarcznych, mur., 4 ćw. XIX w.
  - g. dom robotników folwarcznych, czworak, mur., 4 ćw. XIX w.
  - h. dom mieszkalny, mur., 4 ćw. XIX w.
  - i. budynek inwentarski, mur., 4 ćw. XIX w.
  - j. park dworski, poł. XIX w.
43. DOM Nr 9, mur., pocz. XX w.
44. DOM Nr 10, mur., pocz. XX w.
45. DOM Nr 11, mur., ok.1900 r.
46. DOM Nr 20, mur./gl., 3 ćw. XIX w.

47. DOM Nr 37, mur./rygl./drewn., pocz. XX w.
48. DOM Nr 41, mur., 1 ćw. XX w.
49. DOM Nr 48, mur., pocz. XX w.
50. DOM Nr 94, szach., ok.1850 r.
51. DOM Nr 112, mur./rygl., l.20-te XX w.
52. CMENTARZ KATOLICKI, czynny, 1841 r.
53. CMENTARZ EWANGELICKO-AUGSBURSKI, nieczynny, poł. XIX w.
54. GRODZISKO WCZESNOŚREDNIOWIECZNE – stan. 1.

GRODNO

55. ZESPÓŁ DWORSKO-PARKOWY:

- a. dwór, mur., poł. XIX w.
- b. kuźnia, mur., k. XIX w.
- c. park dworski, XIX w.

GRUDNA

56. CMENTARZ EWANGELICKO-AUGSBURSKI, nieczynny, 1 poł. XIX w.
57. CMENTARZ EWANGELICKO-AUGSBURSKI, nieczynny, poł. XIX w.

JÓZEFOWO

58. DOM Nr 11, mur., 1 ćw. XX w.
59. CMENTARZ EWANGELICKO-AUGSBURSKI, nieczynny, poł. XIX w.

KACZOCZY

60. ZESPÓŁ FOLWARCZNY:

- a. stodoła, drewn., 1921 r.
- b. dom, mur., 1889 r.
- c. chlewnia, mur., k. XIX w.

KAMIENŃ

61. ZESPÓŁ KOŚCIOŁA FILIALNEGO P.W. ŚW.MAŁGORZATY:

- a. kościół, szach., 1803 r.
- b. dzwonnica, drewno, 2 poł. XIX w.
- c. cmentarz przykościelny, nieczynny, 1803 r.
62. SZKOŁA, mur., pocz. XX w.
63. DOM Nr 2, mur., ok.1900 r.
64. DOM Nr 5, mur./drewno, 1900-10 r.
65. DOM Nr 17, mur., l.20-te XX w.
66. DOM Nr 21, szach., ok.1850.
67. DOM Nr 27, mur., 1 ćw. XX w.
68. ZAGRODA Nr 30:
  - a. dom, mur., pocz. XX w.
  - b. chlewnia, mur., pocz. XX w.
69. DOM Nr 31, mur., ok.1930 r.
70. DOM Nr 39, mur., 1 ćw. XX w.

71. DOM Nr 43, mur., ok.1930 r.
72. DOM Nr 48, mur., pocz. XX w.
73. DOM Nr 52, mur., l.20-te XX w.
74. CMENTARZ EWANGELICKO-AUGSBURSKI, nieczynny, XIX/XX w.

KAROLEWO

75. ZAGRODA Nr 8:
  - a. stodoła, rygl./drewno, 3 ćw. XIX w.
  - b. obora, mur./kam., 1866 r.

KLESZCZYNA

76. ZESPÓŁ KOŚCIOŁA FILIALNEGO P.W. CHRYSTUSA KRÓLA:
  - a. kościół, szach., 1873-76 r.
  - b. dzwonnica, drewno, 2 poł. XIX w.
77. KAPLICZKA, mur., 2 poł. XI w..
78. POCZTA, mur., l.20-te XX w.
79. DOM Nr 1, mur., 2 poł. XIX w.
80. DOM Nr 2, szach., 1 poł. XIX w.
81. DOM Nr 4, mur., pocz. XX w.
82. DOM Nr 5, mur., 1924 r.
83. DOM Nr 9, szach./gl./drewno, k. XIX w.
84. DOM Nr 10, mur., l.20-te XX w.
85. DOM Nr 12, mur., l.20-te XX w.
86. DOM Nr 15, mur., 2 poł. XIX w.
87. DOM Nr 22, mur., 1921 r.
88. ZAGRODA Nr 27:
  - a. dom, szach., 1 poł. XIX w.
  - b. obórka, szach., 1 poł. XIX w.
  - c. stodoła, szach./drewno, 1 poł. XIX w.
89. DOM Nr 31, mur./drewno, k. XIX w.
90. DOM Nr 37, mur., l.20-te XX w.
91. DOM Nr 46, mur./drewno, 1 ćw. XX w.
92. ZAGRODA Nr 54:
  - a. dom, mur., k. XIX w.
  - b. kuźnia, mur., 1 ćw. XX w.
93. DOM Nr 55, mur., pocz. XX w.
94. DOM Nr 56, mur., k. XIX w.
95. DOM Nr 59, mur., pocz. XX w.
96. DOM Nr 60, mur., ok.1900 r.
97. DOM Nr 65, mur., l.30-te XX w.
98. DOM Nr 66, mur., po 1910 r.
99. DOM Nr 68, mur., 1906 r.
100. DOM Nr 69, mur., 1929 r.
101. DOM Nr 83, mur., pocz. XX w.
102. DOM Nr 87, mur., pocz. XX w.
103. DOM Nr 88, mur., pocz. XX w.
104. DOM Nr 97, mur., 1 ćw. XX w.
105. STARA SZKOŁA, mur., k. XIX w.

106. CMENTARZ EWANGELICKO-AUGSBURSKI, nieczynny, poł. XIX w.

KLUKOWO

107. ZESPÓŁ FOLWARCZNY:
- a. domy mieszkalne, mur., pocz. XX w.
  - b. kuźnia ze stelmacharnią, mur., pocz. XX w.
  - c. magazyn, mur., pocz. XX w.
  - d. budynki gospodarcze, mur., pocz. XX w.
  - e. transformator, mur., pocz. XX w.
108. DOM Nr 2, mur., l.20-te XX w.
109. DOM Nr 3, mur., l.20-te XX w.
110. DOM Nr 4, mur., 1 ćw. XX w.
111. PARK DWORSKI, poł. XIX w.
112. GRODZISKO WCZESNOŚREDNIOWIECZNE – stan.1.

KOBYLNIKI

113. DOM Nr 34, rygl., 1 poł. XIX w.
114. DOM Nr 35, mur., k. XIX w.
115. DOM Nr 36, mur., l.20-te XX w.
116. DOM Nr 37, mur., k. XIX w.

KRZYWA WIEŚ

117. KOŚCIÓŁ EWANGELICKI, OB. FILIALNY P.W.
118. SZKOŁA, mur., 1 ćw. XX w.
119. OBORA, przy Nr 1, mur., pocz. XX w.
120. DOM Nr 2, mur., pocz. XX w.
121. DOM Nr 4, mur., 1934 r.

122. DOM Nr 9, mur., ok.1920 r.
123. DOM Nr 13, mur., l.20-te XX w.
124. DOM Nr 15, mur., l.20-te XX w.
125. DOM Nr 21, mur., l.20-te XX w.
126. DOM Nr 25, mur., pocz. XX w.
127. DOM Nr 26, mur./strzecha, ok.1900 r.
128. DOM Nr 27, mur., l.20-te XX w.
129. DOM Nr 28, mur., pocz. XX w.
130. CMENTARZYSKO KURHANOWE – stan. 3.

LUDWIKOWO

131. ZESPÓŁ DWORSKO – PARKOWO - FOLWARCZNY:
- a. dwór, ob. dom Nr 5, mur., poł. XIX w.
  - b. stodoła – budynek mieszkalno-inwentarski, ob. Nr 6, mur., poł. XIX w.
  - c. stajnia z wozownią, budynek mieszkalny, mur., poł. XIX w.
  - d. lodownia, mur., poł. XIX w.

- e. budynek mieszkalny, ob. Nr 3, mur., poł. XIX w.
- f. budynek mieszkalny, ob. Nr 1, mur., poł. XIX w.
- g. budynek mieszkalny, ob. Nr 2, mur., poł. XIX w.
- h. budynek gospodarczy, mur., poł. XIX w.
- i. park dworski, l.60-te XX w.

NOWA ŚWIĘTA

- 132. ZESPÓŁ SZKOŁY PODSTAWOWEJ:
  - a. szkoła, mur., l.20-te XX w.
  - b. dzwonnica, mur., l.20-te XX w.
- 133. STACJA PKP, mur., pocz. XX w.
- 134. DOM Nr 23, mur., l.20-te XX w.
- 135. DOM Nr 27, mur., k. XIX w.
- 136. DOM Nr 28, mur., k. XIX w.
- 137. DOM Nr 30, mur., l.20-te XX w.
- 138. DOM Nr 34, mur., 4 ćw. XIX w.
- 139. DOM Nr 37, mur., k. XIX w.
- 140. DOM Nr 48, mur., XIX/XX w.
- 141. DOM, bez n-ru, 1910-20 r.
- 142. CMENTARZ KATOLICKI, nieczynny, poł. XIX w.

NOWINY

- 143. ZESPÓŁ FOLWARCZNY:
  - a. dom rządcy, mur., 2 ćw. XIX w.
  - b. obora, ob. jałownik, mur., 2 ćw. XIX w.
  - c. stajnia, ob. cielętnik, mur., 2 ćw. XIX w.
  - d. dom robotników folwarcznych, mur., 2 ćw. XIX w.
  - e. dom robotników folwarcznych, czworak, mur., 2 ćw. XIX w.
  - f. dom robotników folwarcznych, czworak, mur., 2 ćw. XIX w.

PIECZYN

- 144. DOM Nr 1, glina, 3 ćw. XIX w.
- 145. DOM Nr 3, mur., l.20-te XX w.
- 146. ZAGRODA Nr 5:
  - a. dom, mur., ok.1850 r.
  - b. piwnica, mur., 1909 r.

PIECZYNEK

- 147. ZESPÓŁ DWORSKO – PARKOWO - FOLWARCZNY:
  - a. gorzelnia, mur., 4 ćw. XIX w.
  - b. kuźnia, ob. warsztat, mur., 4 ćw. XIX w.
  - c. obora, mur., 4 ćw. XIX w.
  - d. stodoła, ob. magazyn, mur., 4 ćw. XIX w.
  - e. owczarnia, mur., 4 ćw. XIX w.
  - f. stodoła, drewno, 4 ćw. XIX w.
  - g. dom robotników folwarcznych, ob. Nr 5, mur., 4 ćw. XIX w.
  - h. dom robotników folwarcznych, ob. Nr 6, mur., 4 ćw. XIX w.

- i. dom robotników folwarcznych, ob. Nr 10, mur., 4 ćw. XIX w.
  - j. budynek gospodarczy, mur., 4 ćw. XIX w.
148. park dworski, 4 ćw. XIX w.

RADAWNICA

149. KOŚCIÓŁ PAR. P.W. ŚW. BARBARY, mur., 4 ćw. XIX w.
150. KOŚCIÓŁ FIL. P.W. ŚW. ST. KOSTKI, mur., 4 ćw. XIX w.
151. ZESPÓŁ PAŁACOWO – PARKOWO - FOLWARCZNY:
- a. pałac, mur., ok.1850,
  - b. gorzelnia, mur., XIX w.
  - c. obora, mur., 2 poł. XIX w.
  - d. chlewnia, mur., 2 poł. XIX w.
  - e. stodoła, mur., 2 poł. XIX w.
  - f. dom inspektora, mur., 2 poł. XIX w.
  - g. dom mieszkalny, mur., 2 poł. XIX w.
  - h. park pałacowy, XVIII/XIX w.
152. CMENTARZ KATOLICKI, PRZYKOŚCIELNY, nieczynny, poł. XIX w.
153. BRAMA NA CMENTARZ, mur., 1 ćw. XX w.
154. KAPLICZKA, mur., 4 ćw. XI w..
155. ZAGRODA Nr 2:
- a. dom, mur., ok.1900 r,
  - b. chlew, mur./kam., k. XIX w.

ul. Człuchowska

156. DOM Nr 2, mur./drewno/rygl., ok.1920 r.
157. DOM Nr 3, mur./drewno/rygl., ok.1920 r.

ul. Kościelna

143. DOM Nr 5, mur., l.20-te XX w.
144. DOM Nr 6, mur., l.20-te XX w.
145. DOM Nr 7, mur., l.20-te XX w.
146. DOM Nr 10, mur., ok.1930 r.
147. ZAGRODA Nr 11:
- a. dom, mur., l.20-te XX w.
  - b. obora, mur., 1927 r.
148. DOM Nr 12, mur., 1 ćw. XX w.
149. DOM Nr 21, szach., 2 ćw. XIX w.
150. OBORA Nr 29, mur., ok.1930 r.
151. DOM Nr 35, mur., 3 ćw. XIX w.
152. DOM Nr 37, szach., 2 ćw. XIX w.
153. PLEBANIA, mur., l.20-te XX w.

ul. Młyńska

154. MŁYN, mur., pocz. XX w.

- 155. DOM Nr 23, mur., l.20-te XX w.
- 156. DOM Nr 27, mur., pocz. XX w.
- 157. DOM Nr 29, mur., pocz. XX w.
- 158. DOM Nr 45, mur., l.20-te XX w.
- 159. DOM Nr 51, mur., 1 ćw. XX w.
- 160. DOM Nr 57, mur., 1935 r.

ul. Uniwersytecka

- 161. ZAGRODA Nr 16:
  - a. dom, mur., 4 ćw. XIX w.
  - b. stodoła, mur pruski, 4 ćw. XIX w.

ul. Złotowska

- 162. DOM Nr 2, mur., l.20-te XX w.
- 163. DOM Nr 4, mur., l.30-te XX w.
- 164. DOM Nr 6, mur., l.20-te XX w.
- 165. CMENTARZ KATOLICKI, czynny, poł. XIX w.

RUDNA

- 166. SZKOŁA PODSTAWOWA, mur., pocz. XX w.
- 167. DOM Nr 1, mur., l.20-te XX w.
- 168. DOM Nr 2, mur., l.20-te XX w.
- 169. DOM Nr 4, mur., 4 ćw. XIX w.
- 170. DOM Nr 9, mur., pocz. XX w.
- 171. DOM Nr 11, mur., l.20-te XX w.
- 172. DOM Nr 18, mur., pocz. XX w.
- 173. DOM Nr 19, mur., pocz. XX w.
- 174. DOM Nr 24, mur., 1 ćw. XX w.
- 175. DOM Nr 25, mur., l.20-te XX w.
- 176. CMENTARZ EWANGELICKO-AUGSBURSKI, nieczynny, poł. XIX w.

SŁAWIANOWO

- 177. ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PAR. P.W. ŚW. JAKUBA APOSTOŁA:
  - a. kościół, szach., 1806 r.
  - b. dzwonnica, drewno, 1858 r.
- 178. KAPLICZKA CMENTARNA, mur., XIX/XX w.
- 179. ZESPÓŁ PLEBANI:
  - a. plebania, mur., pocz. XX w.
  - b. budynek gospodarczy, mur., XIX w.
- 180. ZESPÓŁ DWORSKO – PARKOWO - FOLWARCZNY:
  - a. d. dwór, ob. budynek administracyjny, mur., pocz. XX w.
  - b. gorzelnia, mur., 1902 r.
  - c. magazyn, mur., ok.1900 r.
  - d. magazyn, mur., ok.1900 r.
  - e. kuźnia, mur., 1890 r.

- f. stolarnia, mur./drewno, ok.1900 r.
- g. stodoła, drewno, 1915 r.
- h. obora, mur., ok.1900 r.
- i. transformator, mur., ok.1900 r.
- j. owczarnia, mur., ok.1900 r.
- k. dom mieszkalny, mur., ok.1900 r.
- l. park dworski, k. XIX w.

- 181. DOM Nr 7, szach., 1 poł. XIX w.
- 182. DOM Nr 15, mur., k. XIX w.
- 183. DOM Nr 18, mur., ok.1920 r.
- 184. DOM Nr 22, mur., pocz. XX w.
- 185. DOM Nr 23, mur., 1 ćw. XX w.
- 186. DOM Nr 24, mur., ok.1900 r.
- 187. DOM Nr 25, mur., 4 ćw. XIX w.
- 188. CMENTARZ KATOLICKI, czynny, pocz. XIX w.

SKIC

- 189. ZESPÓŁ FOLWARCZNY:
  - a. gorzelnia, mur., 1900 r.
  - b. dom, mur., 1893 r.
  - c. stodoła, mur., 1893 r.
  - d. wielofunkcyjny budynek gospodarczy, mur., k. XIX w.
  - e. dom mieszkalny Nr 15, mur., k. XIX w.
  - f. dom mieszkalny Nr 16, mur., k. XIX w.
  - g. dom mieszkalny Nr 18, mur., k. XIX w.
  - h. park dworski, 2 poł. XIX w.
- 190. DOM Nr 4, mur., pocz. XX w.
- 191. DOM Nr 5, mur., l.20-te XX.
- 192. DOM Nr 7, mur., ok.1920 r.
- 193. DOM Nr 9, szach., 1 poł. XIX w.
- 194. DOM Nr 14, mur., ok.1900 r.
- 195. ZAGRODA Nr 17:
  - a. dom, mur., ok.1920r,
  - b. obora, mur., ok. 1920r.
- 196. DOM Nr 43, mur., ok.1920 r.
- 197. DOM Nr 47, mur., pocz. XX w.
- 198. DOM Nr 55, mur., ok.1920 r.
- 199. DOM Nr 63, szach., 1 poł. XIX w.
- 200. DOM Nr 67, mur., pocz. XX w.
- 201. ZAGRODA Nr 69:
  - a. dom, mur., pocz. XX w.
  - b. magazyn, mur., pocz. XX w.
  - c. magazyn, mur., pocz. XX w.
- 202. CMENTARZ EWANGELICKO-AUGSBURSKI, nieczynny, pocz. XX w.
- 203. GRODZISKO WCZESNOŚREDNIOWIECZNE – stan. 1.
- 204. OSADA WCZESNOŚREDNIOWIECZNA – stan. 2.
- 205. OSADA OTWARTA – stan. 3.
- 206. OSADA OTWARTA – stan. 4.

STARE DZIERŻĄŻNO

- 207. DWÓR, mur., ok.1900.
- 208. BUDYNEK FOLWARCZNY Nr 4, kamień, pocz. XX w.
- 209. SZKOŁA PODSTAWOWA, mur., pocz. XX w.
- 210. DOM Nr 10, mur., ok.1900 r.
- 211. DOM Nr 12, mur., ok.1900 r.
- 212. DOM Nr 13, mur., pocz. XX w.
- 213. DOM Nr 14, mur., pocz. XX w.
- 214. DOM Nr 15, mur., pocz. XX w.
- 215. DOM Nr 16, mur., pocz. XX w.
- 216. DOM Nr 18, mur./kam., 4 ćw. XIX w.
- 217. DOM Nr 19, mur., pocz. XX w.
- 218. DOM Nr 20, mur., k. XIX w.
- 219. DOM Nr 21, szach., 2 poł. XIX w.
- 220. DOM Nr 22, mur., ok.1900 r.
- 221. DOM Nr 25, mur./rygl., ok.1900 r.
- 222. CMENTARZ EWANGELICKO-AUGSBURSKI, nieczynny, poł. XIX w.

STAWNICA

- 223. KAPLICZKA, mur., pocz. XX w.
- 224. SZKOŁA PODSTAWOWA, mur., l.20-te XX w.
- 225. DOM Nr 2, mur., pocz. XX w.
- 226. DOM Nr 17, mur., 1911 r.
- 227. DOM Nr 18, mur., ok.1930 r.
- 228. DOM Nr 28, szach., 2 poł. XIX w.
- 229. DOM Nr 30, mur., k. XIX w.
- 230. DOM Nr 32, mur./drewno, 2 poł. XIX w.
- 231. DOM Nr 47, mur./rygl./drewno, 2 poł. XIX w.
- 232. ZESPÓŁ FOLWARCZNY:
  - a. wielofunkcyjny budynek gospodarczy, mur., k. XIX w.
  - b. budynek gospodarczy, mur., k. XIX w.
  - c. warchlakarnia, mur., k. XIX w.
  - d. stodoła, mur., k. XIX w.
  - e. obora, mur., k. XIX w.
  - f. transformator, mur., k. XIX w.
  - g. obora, mur., k. XIX w.
  - h. domy mieszkalne, mur., k. XIX w.
- 233. MŁYN, mur., k. XIX w.
- 234. PARK DWORSKI, k. XIX.
- 235. CMENTARZ EWANGELICKO-AUGSBURSKI, nieczynny, poł. XIX w.
- 236. CMENTARZYSKO CIAŁOPALNE – stan. 2.
- 237. GRODZISKO WZESNOŚREDNIOWIECZNE – STAN. 3.
- 238. OSADA WZESNOŚREDNIOWIECZNA – stan. 5 i 6.

WAŚOSZ

- 239. ZESPÓŁ PAŁACOWO – PARKOWO - FOLWARCZNY:
  - a. pałac, mur., ok.1880,

- b. budynek gospodarczy, mur./szach., pocz. XX w.
  - c. obora, mur., XIX/XX w.
  - d. stodoła, mur., 2 poł. XIX w.
  - e. domy mieszkalne, mur., 2 poł. XIX w.
  - f. park, 2 poł. XIX w.
240. ZESPÓŁ DWORSKO-PARKOWY:
- a. dwór, mur., XIX/XX w.
  - b. park, k. XIX w.
241. ZAGRODA MŁYŃSKA Z TARTAKIEM:
- a. młyn, ob. dom mieszkalny, mur., 1 poł. XIX w.
  - b. dom młynarza, mur./szach., 1 poł. XIX w.
242. KAPLICZKA, mur., XIX/XX w.
243. DOM Nr 2, mur., 4 ćw. XIX w.
244. DOM Nr 6, mur., 1 ćw. XX w.
245. DOM, bez n-ru, mur., 1 ćw. XX w.
246. CMENTARZ RODOWY, nieczynny, poł. XVIII w.
247. CMENTARZ EWANGELICKO-AUGSBURSKI, nieczynny, poł. XIX w.
248. OSADA OTWARTA.

ZALESIE

249. KOŚCIÓŁ FILIALNY P.W. NMP, mur., pocz. XX w.
250. SZKOŁA PODSTAWOWA, mur., pocz. XX w.
251. DOM Nr 4, mur., l.20-te XX w.
252. DOM Nr 9, mur., 1 ćw. XX w.
253. CMENTARZ KATOLICKI, nieczynny, poł. XIX w.
254. CMENTARZ EWANGELICKO-AUGSBURSKI, nieczynny, pocz. XX w.

3.4. Zespoły najcenniejszych zabytków ruchomych na terenie gminy Złotów (wpisane do rejestru zabytków – wykaz zespołów zabytków ruchomych).

1. Bługowo – kościół parafialny p.w. św. Jakuba

Wyposażenie z XVIII i XIX w., wpisane do rejestru zabytków pod numerami 807 – 815 B decyzją z dnia 29.07.1983 r., obejmuje m.in. ołtarz główny oraz dwa ołtarze boczne wraz z rzeźbami i obrazami, chrzcielnicę, feretron.

Pozostałe elementy zabytkowego wyposażenia kościoła ujęte są w wojewódzkiej ewidencji zabytków m.in.: zespół płaskorzeźb przedstawiających Drogę Krzyżową, konfesjonał, dzwon.

2. Kamień – kościół filialny p.w. św. Małgorzaty

Wyposażenie kościoła, wykonane w stylu baroku ludowego, wpisane jest do rejestru zabytków pod nr 125/B decyzją z dnia 07.09.1974 r. oraz pod nr 985 – 988 decyzją z dnia 26.10.1983 r. W skład ww. wyposażenia wchodzi m.in. ołtarz główny, ambona, chrzcielnica oraz empora.

3. Radawnica - kościół parafialny p.w. św. Barbary

Z zabytków ruchomych stanowiących wyposażenie kościoła do rejestru zabytków wpisana jest rzeźba - krucyfiks pod nr 126/B decyzją z dnia 09.09.1974 r.

Pozostałe zabytki ruchome znajdujące się w kościele ujęte są w wojewódzkiej ewidencji zabytków. Tworzą one zespół w większości neogotyckiego, w skład którego wchodzi m.in.: ołtarz główny oraz dwa ołtarze boczne wraz z rzeźbami, ambona, chrzcielnica, konfesjonał i feretrony.

4. Sławianowo – kościół parafialny p.w. św. Jakuba

Wyposażenie kościoła wpisane do rejestru zabytków pod nr 119/B decyzją z dnia 25.02.1974 r., w większości barokowe, obejmujące m.in.: ołtarz główny oraz ołtarze boczne wraz z obrazami i rzeźbami, chrzcielnicę, obraz „Przemienienie Pańskie”, grupę rzeźbiarską na belce tęczowej – Ukrzyżowanie.

Poza ww. obiektami w kościele znajdują się elementy wyposażenia ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków – m.in. prospekt organowy, zespół obrazów przedstawiających Drogę Krzyżową, konfesjonały.

3.5. Krajobraz kulturowy (obszarowe wpisy do rejestru zabytków, parki kulturowe, parki krajobrazowe – wykaz).

Krajobraz kulturowy to przestrzeń historycznie ukształtowana w wyniku działalności człowieka, zawierająca wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze (art. 3, pkt. 14 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami). W celu jego ochrony oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej cytowana wyżej ustawa przewiduje ochronę poprzez wpis do rejestru zabytków cennych kulturowo struktur przestrzennych – układów urbanistycznych i ruralistycznych oraz krajobrazów kulturowych (art. 6 ust. 1, pkt. 1 lit. a i b). Ochrona krajobrazu kulturowego powinna być komplementarna dla form ochronnych krajobrazu przyrodniczego wynikających ze stosownych przepisów o ochronie przyrody.

Obszar gminy Złotów posiada w swoich granicach terytorialnych obszar chronionego krajobrazu:

- **Obszary chronionego krajobrazu:** „Pojezierze Wałeckie i Dolina Gwdy” oraz „Dolina Łobzonki i Bory Kujańskie” o łącznej powierzchni 4510 ha.

3.6. Zabytki archeologiczne.

3.6.1. Wykaz stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków.

Zabytek archeologiczny, to zabytek nieruchomy, będący powierzchniową, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów lub zabytek ruchomy, będący tym wytworem (art. 3 pkt. 4 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

Zabytki archeologiczne są częścią dziedzictwa kulturowego. Na zasób zabytków archeologicznych składają się zarówno tzw. stanowiska archeologiczne – warstwy kulturowe i obiekty archeologiczne, jak i ruchome zabytki z nich pochodzące i skarby.

Europejska konwencja o ochronie archeologicznego dziedzictwa kulturowego uznaje je jako źródło „zbiorowej pamięci europejskiej i instrument dla badań historycznych i naukowych”.

Na terenie gminy Złotów znajduje się 16 stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków.

MIEJSCOWOŚĆ	OBSZAR AZP	OBIEKT	STAN ZACHOWANIA
Krzywa Wieś, stan. 3	29-28/13	cmentarzysko kurhanowe	1
Nowy Dwór, stan. 6	31-28/84	cmentarzysko kurhanowe	1
Nowy Dwór, stan. 7	31-28/83	cmentarzysko kurhanowe	1
Skic, stan. 1	33-30/31	grodzisko	1
Klukowo, stan. 1	33-29/1	grodzisko	1
Wąsosz, stan. 9	33-29/9	osada	1
Górzna, stan. 1	31-28/71	grodzisko	2
Buntowo, stan. 1	34-29/36	grodzisko	3
Buntowo, stan. 4	34-29/39	osada	4
Skic, stan. 2	34-29/32	osada	4
Skic, stan. 3	34-29/33	osada	4
Skic, stan. 4	34-29/38	osada	4
Stawnica, stan. 5,6	31-29/2,3	osada	4
Stawnica, stan. 2	31-29/72	cmentarzysko płaskie	1
Stawnica, stan. 3	31-29/1	grodzisko	1
Złotów, stan. 1	31-29/44	grodzisko	4

3.6.2. Wykaz stanowisk o własnej formie krajobrazowej.

Na terenie gminy zarejestrowano stanowiska o własnej formie krajobrazowej. Są to cmentarzyska kurhanowe i grodziska:

MIEJSCOWOŚĆ	OBSZAR AZP	OBIEKT	STAN ZACHOWANIA
Krzywa Wieś, stan. 3	29-28/13	cmentarzysko kurhanowe	1
Nowy Dwór, stan. 6	31-28/84	cmentarzysko kurhanowe	1
Nowy Dwór, stan. 7	31-28/83	cmentarzysko kurhanowe	1
Skic, stan. 1	33-30/31	grodzisko	1
Klukowo, stan. 1	33-29/1	grodzisko	1
Górzna, stan. 1	31-28/71	grodzisko	2
Buntowo, stan. 1	34-29/36	grodzisko	3
Stawnica, stan. 3	31-29/1	grodzisko	1
Złotów, stan. 1	31-29/44	grodzisko	4

3.6.3. Zestawienie liczbowe zewidencjonowanych stanowisk archeologicznych łącznie z ich funkcją oraz krótką analizą chronologiczną (opis koncentracji stanowisk archeologicznych – uwarunkowania fizjograficzne).

Podstawową i wiodącą metodą ewidencjonowania stanowisk archeologicznych jest ogólnopolski program badawczo – konserwatorski Archeologiczne Zdjęcie Polski (AZP). Systematyzuje dotychczasowy zasób wiedzy o rozpoznaniu archeologicznym terenu, poprzez obserwację archeologiczną terenu oraz uwzględnianie informacji zawartych w archiwach, zbiorach muzealnych, instytucjach i publikacjach. Należy jednak pamiętać, że zbiór dokumentacji AZP, reprezentujący ewidencję zasobów archeologicznych, jest otwarty i ciągle uzupełniany w procesie archeologicznego rozpoznania terenu. Do zbioru włączane są informacje o wszystkich sukcesywnie odkrywanych reliktach przeszłości niezależnie od charakteru badań, a także wszystkie bieżące informacje weryfikujące lub uzupełniające dotychczasowe dane. W ten sposób dokumentacja stanowisk archeologicznych utworzona metodą AZP jest źródłem najbardziej aktualnej wiedzy o terenie.

Poniższa tabela prezentuje zasoby archeologicznego dziedzictwa kulturowego na terenie gminy Złotów.

Gmina Złotów					
Kategorie faktów osadniczych w obrębie stanowisk					
Grodziska	Cmentarzyska płaskie	Cmentarzyska kurhanowe	Osady	Inne	Ogólna ilość stanowisk archeologicznych
6	38	12	823	21	900

* wg, *Raportu o stanie zabytków archeologicznych w województwie wielkopolskim*, „Wielkopolski Biuletyn Konserwatorski”, t. 3, cz. 1, Poznań 2006

Według podziału fizyczno – geograficznego J. Kondrackiego obszar gminy Złotów położony jest w obrębie Pojezierza Krajeńskiego. Był to teren niezwykle atrakcyjny dla osadnictwa w pradziejach i we wczesnym średniowieczu.

Najstarsze ślady osadnictwa na terenie gminy Złotów wiążą się z środkowym okresem epoki kamienia - mezolitem (około 8300-4300 p.n.e). Była to ludność zbieracko-łowiecka prowadząca traperski typ gospodarowania.

Wyraźniejsze pozostałości po osadnictwie pochodzą z młodszej epoki kamienia, to jest neolitu (4300-1700 p.n.e.). Z różnych stanowisk z tego okresu pochodzą krzemienne i kamienne narzędzia pracy.

Intensywne osadnictwo na tych terenach związane jest z ludnością kultury łużyckiej, której rozwój przypada na okres 1200-500 p.n.e. Wielkopolskę pokrywała w tym czasie gęsta już sieć osadnicza tej kultury. Na przełomie epoki brązu i żelaza (650-500 p.n.e.) pojawiła się tutaj ludność kultury pomorskiej przemieszczającej się z Pomorza do Wielkopolski.

Mniej danych posiadamy na temat osadnictwa z młodszego okresu przedrzymskiego (II-I w. p.n.e.). Podstawowe informacje na temat osadnictwa w tym okresie dostarczyły nam badania realizowane w ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski. Wyraźny wzrost osadnictwa notuje się na tych terenach na początku wczesnego okresu rzymskiego. Związane jest to z pojawiającym się tutaj osadnictwem ludności kultury wielbarskiej napływającej z Pomorza Wschodniego do Wielkopolski Północnej. Schyłek osadnictwa kultury wielbarskiej przypada na przełom II i III w. n.e., co wiąże się z odpływem ludności tej kultury w stronę Morza Czarnego. W późniejszym okresie rzymskim i wędrówek ludów (III-VI w. n.e.) na omawianym terenie pojawia się ludność kultury przeworskiej.

W VIII w. nastąpił rozwój osadnictwa wczesnośredniowiecznego. W okresie wczesnego średniowiecza zajmowane są nie tylko rejony dolin rzecznych ale i tereny wysoczyzny. W tym czasie kształtuje się obecny układ miejscowości, stanowiska średniowieczne i nowożytnie występujące w pobliżu obecnych miejscowości wyznaczają tym samym ich metrykę.

Osadnictwo w czasach nowożytnych na tych terenach śledzić możemy głównie poprzez źródła archeologiczne pochodzące z penetracji powierzchniowych wykonywanych w ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski.

Na omawianym obszarze szczególnie dużo stanowisk archeologicznych pochodzi z epoki kamienia-obozowisk mezolitycznych lub łączonych z kulturami z przełomu mezolitu i neolitu.

Rejonem skoncentrowanego osadnictwa są stoki i krawędzie w obrębie doliny zalewowej rzeki Głomii i jej dopływów. Osadnictwo koncentruje się wzdłuż terasy nadzalewowej rzeki Głomii od Złotowa do Dzierżążna oraz w obrębie terasy dennej od Śmiardowa Złotowskiego do Drożysk Średnich. Stanowiska archeologiczne zlokalizowane są wzdłuż brzegów jeziora Zalewskiego oraz wokół wsi Zalesie i Błękwit. Osadnictwo skupia się na krawędzi wysoczyzny w okolicach wsi Górzna oraz w okolicy Dzierżążenka, gdzie meandrujący ciek wodny tworzy liczne cyple i zakola o wykształconych terasach. Nasilenie stanowisk występuje w obrębie rozlewisk Górznieńskiej Strugi. Skupiska osadnicze obserwuje się na cyplach wcinających się w rozlewiskach rzeki Kocuni. Zespoły osadnicze tworzą osady powiązane z grodziskami wczesnośredniowiecznymi w Klukowie, Stawnicy, Górznej oraz w Skicu. Miejscem intensywnego osadnictwa w pradziejach i we wczesnym średniowieczu były terasy Jeziora Sławianowskiego. Osadnictwo skupia się tutaj na terasach nadzalewowych i wyższych w obrębie obniżenia doliny w rejonie wsi Radawnicy oraz na południowych stokach niewielkiego cieku na terenie pół należących do wsi Bielawy. Z wczesnego średniowiecza pochodzą rozległe osady w okolicach Górznej, Skica, Buntowa i Klukowa związane niewątpliwie z istniejącymi tam we wczesnym średniowieczu grodami obronnymi.

Niezwykle ciekawy rejon stanowią okolice Buntowa, jeziora Buntowskiego oraz wschodnie terasy rzeki Kocuni. Zlokalizowany tu zespół osadniczy złożony z grodziska i osad wskazuje na osadnictwo w tym rejonie od IX do poł. XIII w. Rozwój osadnictwa grodowego wpłynął na przemiany osadnictwa otwartego. Było to podstawą do kształtowania się wczesnoplemiennych, a później wczesnopiastowskich struktur osadniczych.

Osadnictwo późnośredniowieczne i nowożytnie dokumentuje materiał ceramiczny z XVI – XIX w. wokół miejscowości takich jak Klukowo, Stawnica, Górzna, Skic,

Dzierżążenko, Buntowo czy Kleszczyna, będący śladem ich nieprzerwanego osadnictwa trwającego do dziś.

4. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego.

4.1. Stan zachowania i obszary największego zagrożenia zabytków

4.1.1. Stan zachowania zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków.

MIEJSCOWOŚĆ	OBIEKT	STAN ZACHOWANIA
BUNTOWO	Park dworski	2
BŁUGOWO	Kościół p.w. św. Jakuba Ap.	3
DZIERŻĄŻENKO	Wiatrak holender	3
GRODNO	Zespół dworsko - parkowy	3
KAMIEN	Zespół kościół p.w. św. Małgorzaty	4
KLESZCZYNA	Kościół p.w. Chrystusa Króla	2
NOWY DWÓR	Park dworski	3
RADAWNICA	Pałac	3
	Park	3
	Kościół p.w. św. Barbary	4
	Kościół p.w. św. Stanisława Kostki	2
SKIC	Park dworski	2
SŁAWIANOWO	Kościół p.w. św. Jakuba Ap.	4
	Park dworski	2
STARA ŚWIĘTA	Chałupa podcieniowa	3
STAWNICA	Park dworski	2

LEGENDA:

- 1. Bardzo zły**
- 2. Zły**
- 3. Dostateczny**
- 4. Dobry**
- 5. Bardzo dobry**

- **Park dworski w Buntowie** założony został w 2 połowie XIX wieku. Po II wojnie światowej park uległ czynnej dewastacji, wycięto część drzew a jego powierzchnia uległa zmniejszeniu poprzez założenie w części południowej sadu a części północno – zachodniej ogrodu. Brak zabiegów sanitarno – pielęgnacyjnych przyczynił się do rozrostu podrostu a tym samym do zatarcia układu przestrzennego i kompozycyjnego.
- **Kościół katolicki parafialny p.w. św. Jakuba w Bługowie** wzniesiony jako ceglany w latach 1865 – ’69. Fundamenty po wzmocnieniu ław betonem zabezpieczającym. Ściany zewnętrzne w zakrystii, kruchcie i nawie spękane, zaprawa wapienna częściowo wypłukana, miejscami zastąpiona cementową. Lico cegieł szczególnie w elewacji zachodniej łuszczące się. Polichromia blend w elewacji zachodniej słabo zachowana – brak figur świętych. Ściany wewnętrzne w stanie dobrym po przeprowadzonych pracach malarskich w roku 2000. Drewniana glorieta w złym stanie technicznym.
- **Wiatrak holender w Dzierżążenku** wzniesiony w 1905 r. jako ceglany. Już w latach 40 – tych XX wieku zlikwidowano śmigł, układ przeniesienia napędu i wyposażenie. W latach 60-tych XX w. pożar zniszczył część stropów i dach. Niszczącą budowlę przejęła gmina Złotów. W latach 1975 – ’77 przeprowadzono remont kapitalny trzonu, stropu i pokrycia dachu na podstawie opracowanego projektu, który przewidywał także odbudowę śmigłów i układu napędowego, co nie zostało do dziś zrealizowane. Obiekt obecnie nieużytkowany.
- **Zespół dworsko – parkowy w Grodnie**, w skład którego wchodzi dwór, kuźnia oraz park z ok. poł. XIX w. Do roku 2001 budynki dworu i kuźni były nieużytkowane i znajdowały się w złym stanie technicznym, a park zaniedbany. Od roku 2002 obecni właściciele prowadzą prace remontowo – adaptacyjne. Kuźnia po przeprowadzonym remoncie znajduje się w dobrym stanie technicznym. W budynku dawnego dworu po remoncie dachu i więźby dachowej, oczyszczeniu ścian trwają prace związane z montażem wewnętrznych instalacji oraz stolarki okiennej i drzwiowej zgodnie z udzielonym przez WWKZ pozwoleniem. W parku także na bieżąco prowadzone są prace pielęgnacyjne z nowymi nasadzeniami zgodnie z pozwoleniem WWKZ.
- **Zespół kościoła ewangelickiego, ob. rzymskokatolickiego fil. p.w. św. Małgorzaty w Kamieniu**, w skład którego wchodzi: kościół, dzwonnica i cmentarz przykościelny. Po wyłączeniu kościoła z użytkowania decyzją Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego w Złotowie w latach 2003 – 2005 przeprowadzono generalny remont kościoła i dzwonnicy. Prace remontowo – konserwatorskie obejmowały: remont ścian obwodowych z wymianą i uzupełnieniem zniszczonych elementów, przemurowanie wypełnień międzyryglowych, wzmocnienie więźby dachowej, wymianę pokrycia dachowego, wymianę stolarek okiennych i drzwiowych, posadzek, tynkowanie i malowanie wnętrza a także konserwację empory. Przeprowadzono także remont dzwonnicy polegający na wymianie i wzmocnieniu drewnianych elementów konstrukcyjnych. Wszystkie prace wykonane zostały zgodnie z udzielonym przez WWKZ pozwoleniem.

- **Kościół ewangelicki, ob. rzymskokatolicki fil. p.w. Chrystusa Króla w Kleszczynie** wzniesiony w latach 1873 – '76 w konstrukcji szachulcowej ceglany, nieotynkowanym od zewnątrz wypełnieniem. W latach 80 – te XX w. wymiano instalację elektryczną, wykonano nową drewnianą podłogę w prezbiterium, wzmocniono ściany wewnętrzne poprzez obicie supremą, odeskowanie i oszalowanie ich pionową okładziną boazeryjną, odkrycie belek stropowych i założenie nowej podsufitki. W roku 1990 – dobudowano pomieszczenia za prezbiterium. W 1993 r. rozebrano pokrycie z dachówki karpiówki, przeprowadzono naprawę więźby dachowej i położono nowe pokrycie dachu z blachy Lindab. Obiekt, a zwłaszcza wieża znajduje się w złym stanie technicznym widocznym zwłaszcza w konstrukcji ścian obwodowych. Sytuacja ta stanowi przyczynę istotnego zagrożenia dla budowli kościoła i wymaga pilnego podjęcia prac remontowych. Dla kościoła opracowana została na zlecenie Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków dokumentacja projektowa remontu kościoła.
- **Park dworski w Nowym Dworze** założony około 2 połowy XIX wieku w oparciu o niewielki kompleks leśny. Z dawnego układu przestrzennego parku zachowała się jedynie część starodrzewia, staw, resztki nasadzenia przy drodze oraz teren, na którym były polany. Na miejscu gdzie kiedyś istniał sad obecnie znajduje się ogród warzywny. Wszystkie inne elementy dawnego układu przestrzennego uległy zatarciu, bądź zniszczeniu. Szacunkowo park uległ zniszczeniu w 40 – 60 %. Z dawnej zabudowy zachował się dwór i chlewnia.
- **Kościół parafialny p.w. św. Barbary w Radawnicy** wzniesiony jako ceglany w latach 1887 – '88 r. znajduje się w dobrym stanie technicznym. Prac remontowych wymaga nieszczelne pokrycie dachowe zakrystii i kruchty północnej. W roku 2008 przeprowadzono remont ceglanej wieży kościoła.
- **Kościół ewangelicki, ob. rzymskokatolicki, pomocniczy p.w. św. Stanisława Kostki w Radawnicy** wzniesiony w latach 1927 – '28 r. znajduje się w niezadowolającym stanie technicznym. Fundamenty i ściany zawilgocone zwłaszcza w części zachodniej. Sklepienie prezbiterium zarysowane pionowo od łuku tęczowego. Strop w kruchcie zawilgocony z odpadającą podsufitką. Posadzki silnie zawilgocone.
- **Zespół pałacowo – parkowy w Radawnicy** z pałacem powstałym ok. 1775 r. oraz parkiem założonym w 1 poł. XVII w.
  - **Pałac** w latach 20 – tych XX wieku adaptowano na potrzeby szkoły. Obiekt zachował dawna bryłę i wystrój elewacji, przekształceniu uległo wnętrze. W latach 1973 – '74 przeprowadzono jego generalny remont. W roku 2002 częściowo wymieniono stolarkę okienną w budynku z zachowaniem pierwotnych wykrojów, wymiarów i podziałów oraz pomalowano fasadę. Stan techniczny budynku dostateczny. W najgorszym stanie znajduje się elewacja północna z licznymi ubytkami tynku i spoin cokołu.

- **Park** – jego obecne granice zostały ustalone na początku XX wieku. Zachowała się mur ogrodzeniowy otaczający park od strony północnej i zachodniej. W wyniku zaniedbań i zaniechania systematycznych prac pielęgnacyjnych zatarł się w parku dawny układ alejek. Zachowała się częściowo aleja bukowa oraz drogi prowadzące od ul. Uniwersyteckiej. W części zachodniej z dawnego układu zachowały się dwie polany trawiaste, które w wyniku nieprzemyślanych nasadzeń jak również cięć w drzewostanie straciły swój pierwotny charakter. Zmianie uległ skład gatunkowy drzewostanu. Przy drodze dojazdowej w części południowej oraz obok pałacu w części zachodniej wydzielono z parku teren uprawowy. Park obecnie jest użytkowany i na bieżąco pielęgnowany.
- **Park dworski w Skicu** założony około 2 połowy XIX wieku. Park pozostaje w granicach założenia z końca XIX wieku poza odcinkiem części południowej. Nie istnieje główny punkt założenia dworsko – parkowego, dwór na którego miejscu wybudowano budynek mieszkalno – administracyjny. Zatarciu uległ układ przestrzenny i kompozycyjny. Zmniejszeniu uległ skład gatunkowy i ilościowy drzewostanu. Park przez długie lata nie pielęgnowany zmienił swój wygląd i zatracił charakter parkowy.
- **Kościół katolicki, parafialny p.w. św. Jakuba Apostoła w Sławianowie** wzniesiony w 1806 r. w konstrukcji szkieletowej z wypełnieniem ceglanym z otynkowanymi fachami. W roku 2008 przeprowadzone zostały kompleksowe prace remontowo – konserwatorskie na podstawie projektu wykonanego na zlecenie Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Parce te zostały sfinansowane przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego.
- **Park dworski w Sławianowie** założony około 2 połowy XIX wieku. Park znajduje się w granicach wyznaczonych po II wojnie światowej. Jego powierzchnia w porównaniu do niemieckiej mapy z roku 1925 jest mniejsza. Zatracił on swój wygląd przez zmianę układu przestrzennego i kompozycji, jak również zmianę funkcji i przeznaczenia. Nieczytelny jest układ ciągów komunikacyjnych. Część drzew wypadła wskutek braku zabiegów pielęgnacyjno – konserwatorskich jak również wycinki. Z dawnych elementów założenia parkowego zachowała się nieliczny starodrzew i powierzchnie trawiaste. Ponadto poza obecnymi granicami parku oddzielonymi poprzez ogrodzenie znajduje się dwór wraz z otaczającą go zielenią.
- **Chałupa podcieniowa w Świętej** nr 98 wzniesiona w konstrukcji szachulcowej około 1800 r. W roku 1972 Wojewódzki Konserwator Zabytków w Koszalinie wykupił chatę z przeznaczeniem jej na muzeum in situ. Po remoncie utworzono tu Krajeńską Chatę Muzealną jako oddział Muzeum Ziemi Złotowskiej w Złotowie. Obecnie budynek nieużytkowany niszczeje. Przeznaczony został do przeniesienia na teren zagrody krajeńskiej do Złotowa zgodnie z udzielonym przez WWKZ pozwoleniem.

- **Park dworski w Stawnicy** założony około 3 ćwierci XIX wieku. Park pozostaje w granicach z początku lat 70 – tych XX w., wyznaczonych obecnie przez ogrodzenie. Dwór – główny węzeł założenia nie istnieje, na jego miejscu wybudowano budynek mieszkalno – administracyjny. Nie istnieją także budynki znajdujące w przeszłości na obszarze parku. Wybudowano zaś dwa nowe: większy za budynkiem mieszkalno – administracyjnym – budynek hydroforni i mały przy ogrodzeniu. Park zatracił swój wygląd przez zmianę układu przestrzennego i kompozycyjnego. Wytyczono nowe ciągi komunikacyjne, założono nowy klomb oraz dosadzono roślinność ozdobną – obcą dla założenia. Część starodrzewia wypadła w wyniku barku zabiegów pielęgnacyjnych i działalności wiatrów. Z dawnych elementów założenia parkowego pozostał tylko staw, powierzchnie trawiaste i nieliczny starodrzew.

Wszystkie prace przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków wymagają pozwolenia Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków po uprzednim uzgodnieniu ich zakresu w Wojewódzkim Urzędzie Ochrony Zabytków w Poznaniu – Delegatura w Pile.

4.1.2. Stan zachowania zabytków ruchomych.

a) wpisanych do rejestru zabytków

Bługowo – kościół parafialny p.w. św. Jakuba

Ołtarz główny oraz trzy rzeźby z ołtarzy bocznych (św. Jakub, św. Ewangelista, św. Józef z Dzieciątkiem) znajdują się w dobrym stanie. Prace konserwatorskie przy ołtarzu głównym zostały przeprowadzone w 2002 r., przy ww. rzeźbach w 2005 r. Ołtarze boczne, chrzcielnica, feretron przemalowane, obrazy ołtarzowe pociemniałe – wymagają przeprowadzenia prac konserwatorskich.

Pozostałe elementy zabytkowego wyposażenia kościoła ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków znajdują się w stanie dostateczny.

Kamień – kościół filialny p.w. św. Małgorzaty

Stan zachowania wyposażenia ogólnie dostateczny. Ołtarz, ambona i chrzcielnica są przemalowane.

Radawnica - kościół parafialny p.w. św. Barbary

Stan zachowania krucyfiksu jest dostateczny (obiekt przemalowany).

Pozostałe zabytki ruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków znajdują się w stanie dostatecznym. Niemal wszystkie drewniane elementy wyposażenia, tj. ołtarze, ambona, chrzcielnica, konfesjonał są przemalowane. Ponadto na ambonie widoczne są ślady żerowania drewnojadów.

Sławianowo – kościół parafialny p.w. św. Jakuba

Stan zachowania wyposażenia dostateczny. Ołtarz główny oraz chrzcielnica przemalowane. Ołtarze boczne przekomponowane. Obraz „Przemienienie Pańskie” – pociemniały, z uszkodzeniami płótna – wymaga przeprowadzenia prac konserwatorskich.

b) ujętych w ewidencji Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków

Górzna – kościół filialny p.w. MB Nieustającej Pomocy

Pojedyncze elementy wyposażenia z 1 poł. XX w. – krucyfiks, obraz „Matka Boska Nieustającej Pomocy”, komplet ławek. Stan zachowania dość dobry.

Krzywa Wieś – kościół filialny p.w. św. Małgorzaty

Pojedyncze elementy wyposażenia z XIX i 1 ćw. XX w. – m.in. tablica epitafijna upamiętniająca poległych żołnierzy, krzyż procesyjny, rzeźba – św. Antoni Padewski, dzwon. Stan zachowania dostateczny.

Kleszczyna – kościół filialny p.w. Chrystusa Króla

W skład wyposażenia kościoła wchodzi m.in. prospekt organowy, konfesjonał, komplet ławek, obraz „Matka Boska z Dzieciątkiem”. Stan zachowania przedmiotowych obiektów jest dostateczny. Drewniane elementy wyposażenia są przemalowane. Obraz „Matka Boska z Dzieciątkiem” ma spękaną, miejscami uszkodzoną powierzchnię.

Radawnica – kościół pom. p.w. św. Stanisława Kostki

Elementy wyposażenia – m.in. zespół witraży oraz komplet ławek. Stan zachowania dobry.

Zalesie – kościół filialny p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa

Elementy wyposażenia, XIX-wieczne: m.in. komplet ławek, krzyż procesyjny, obraz „Matka Boska z Dzieciątkiem”. Stan zachowania dość dobry.

4.1.3. Stan zachowania dziedzictwa archeologicznego oraz istotne zagrożenia dla zabytków archeologicznych.

Stanowiska archeologiczne nie wpisane do rejestru zabytków, ujawnione głównie podczas badań AZP, stanowią podstawową i najliczniejszą grupę, która składa się na archeologiczne dziedzictwo kulturowe. Najlepiej zachowane są stanowiska archeologiczne położone na nieużytkach, terenach niezabudowanych oraz terenach zalesionych.

W myśl art. 6 pkt. 3 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568) wszystkie zabytki archeologiczne – bez względu na stan zachowania podlegają ochronie i opiece.

Aktualnie zagrożeniem dla stanowisk archeologicznych są inwestycje budowlane i przemysłowe, nielegalna eksploatacja piaskowni i żwirowni. Istotne zagrożenie dla zachowania substancji zabytkowej stanowisk archeologicznych zlokalizowanych w obrębie pól uprawnych stanowi głęboka orka. Niektóre zagrożenia pojawiły się w ciągu ostatnich lat, jak na przykład działalność tzw. poszukiwaczy skarbów z wykrywaczami metali, których rozmiarów nie potrafimy ocenić. Działalność ta szczególnie zagraża cmentarzyskom zlokalizowanym na terenie gminy. Wiele zagrożeń wynika z przyspieszonego rozwoju gospodarczego - jak już wspomniano użycie ciężkiego sprzętu w rolnictwie, rozwój budownictwa na obrzeżach miast, budowa dróg. A zatem podstawowym zagrożeniem dla stanowisk archeologicznych oraz nawarstwień kulturowych są wszelkie inwestycje związane z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu, które wymagają prowadzenia prac ziemno-budowlanych.

Historyczne układy miejscowości na terenie gminy nakazują szczególną ochronę pradziejowych, średniowiecznych i nowożytnych nawarstwień kulturowych w ich obrębie.

Aby zapobiec zniszczeniu stanowisk archeologicznych, prace ziemne prowadzone w strefie ochrony stanowisk archeologicznych wymagają prowadzenia prac archeologicznych w zakresie uzgodnionym z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Jest to szczególnie ważne podczas takich inwestycji jak budowa obwodnic, dróg, zbiorników retencyjnych, kopalń kruszywa, gdyż inwestycje te z uwagi na szerokopłaszczyznowy charakter prac ziemnych, w bezpowrotny sposób niszczą substancję zabytkową i obiekty archeologiczne.

Przebudowa układów urbanistycznych, ruralistycznych i założeń pałacowo-parkowych prowadzi często do naruszenia średniowiecznych i nowożytnych nawarstwień kulturowych. W związku z tym wszystkie prace ziemne wymagają jednoczesnego prowadzenia badań archeologicznych. Wyniki badań często stanowią jedyną dokumentację następujących po sobie epizodów osadniczych na tym terenie. Pozwalają skorygować, uszczegółwić i potwierdzić dane ze źródeł pisanych. Pozyskany w trakcie badań materiał ruchomy umożliwia uzupełnienie danych o kulturze materialnej mieszkańców.

Zagrożeniem dla dziedzictwa archeologicznego jest też rozwój turystyki zwłaszcza nad rzekami, jeziorami i w obszarach leśnych. Tereny te atrakcyjne pod względem rekreacyjnym obecnie, często były również okupowane przez ludzi w pradziejach i wczesnym średniowieczu. Dostęp do wody, który stanowił podstawę egzystencji osadniczej umożliwiał tworzenie niezwykle licznych osad o metryce sięgającej od epoki kamienia po czasy nowożytne.

Rozwój przemysłu, turystyki, budownictwa mieszkaniowego, może stanowić istotne zagrożenie dla zabytków archeologicznych, dlatego ważne jest wypełnianie przez inwestorów wymogów konserwatorskich określonych przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

4.1.4. Obszary największego zagrożenia dla zabytków w gminie.

a) nieruchomości

Na terenie gminy Złotów występuje 29 zewidencjonowanych zabytkowych cmentarzy w tym 1 przykościelny w Kamieniu wpisany do rejestru zabytków. W gminie występuje 7 dawnych katolickich cmentarzy, 1 epidemiologiczny, a pozostałe 21 to dawne cmentarze ewangelickie. Jest to najbardziej zagrożony pod względem konserwatorskim obszar. Cmentarze te w przeważającej większości są nieczynne i nie zagospodarowane, więc ulegają postępującej degradacji. Wiele z nich jest nieogrodzonych stąd pozostałości starych nagrobków i metalowych krat z uwagi na łatwy dostęp oraz na zarośnięcie samosiejkami i licznymi krzewami są zagrożone kradzieżą

Gmina Złotów oprócz pojedynczych, częściowych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego nie posiada ogólnego planu będącego prawem miejscowym. Fakt ten z punktu widzenia ochrony konserwatorskiej jest istotnym zagrożeniem dla zabytków nieruchomości figurujących w ewidencji WVKZ. Bowiern ustalenię ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego gminy jest jedną z czterech form ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Pozostałe - wpis do rejestru zabytków, dotyczy nielicznej grupy obiektów w gminie Złotów zaś uznanie za pomnik historii i utworzenie parku kulturowego, obecnie gminy nie dotyczy. Brak szczegółowych zapisów dotyczących ochrony historycznych założeń ruralistycznych, zespołów folwarcznych, wspomnianych wyżej cmentarzy i parków nie wpisanych do rejestru zabytków oraz pojedynczych obiektów architektury spowodować może nieodwracalne, daleko idące przekształcenia przestrzenne, kubaturowe, materiałowe oraz architektoniczne krajobrazu

kulturowego gminy. Znacznym zagrożeniem dotyczącym układów ruralistycznych, folwarcznych oraz pojedynczych obiektów architektury znajdujących się w gminnej i wojewódzkiej ewidencji zabytków jest degradacja zabytkowej substancji spowodowana wymogami współczesnej cywilizacji. Wymiana historycznej tkanki budynków w postaci oryginalnych drewnianych stolarek okiennych i drzwiowych, ceramicznego pokrycia dachowego, a także pozbawianie budynków ich pierwotnych dekoracji architektonicznych negatywnie wpływa nie tylko na same obiekty, ale także na zabytkowe wnętrza miejscowości. Zagrożenia te związane są nie tylko z wymianą stolarek okiennych i drzwiowych, ale także powiązane niejednokrotnie z powiększeniami otworów okiennych bądź ich zamurowaniami, a także niekontrolowanymi rozbudowami zniekształcając w ten sposób zabytkowy wizerunek zabudowy poszczególnych miejscowości.

b) archeologicznych

- [budowa sali wiejskiej w Krzywej Wsi](#),
- budowa Sali gimnastycznej przy Szkole Podstawowej w Kleszczynie,
- budowa sieci wodociągowej wsie: Kleszczyna, Rudna,
- budowa sieci wodociągowej Buntowo – Buntowo Wybudowanie,
- budowa sieci wodociągowej Nowy Dwór – Górzna Wybudowanie,
- budowa sieci wodociągowej Pieczynek – Klukowo – Błękwit oraz Pieczynek – Zalesie,
- budowa sieci wodociągowej Kaczochy – Kleszczyna – Skic – Rudna, Sławianówko, Kobylnik,
- budowa oczyszczalni ścieków w Kaczochach,
- budowa sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowościach Sławianowo, Kaczochy, Buntowo, Bługowo, Kleszczyna, Skic, Rudna, Nowa Święta,
- budowa kanalizacji sanitarnej Nowy Dwór – Stare Dzierżążno – Stawnica,
- budowa kanalizacji sanitarnej Radawnica – Krzywa Wieś
- budowa sieci kanalizacji sanitarnej Radawnica + oczyszczalnia miejscowa w Grudnej

4.2. Uwarunkowania wynikające ze studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (wynikająca ze studium ochrona zabytków nieruchomych i dziedzictwa archeologicznego).

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Złotów zostało uchwalone uchwałą Nr XXIII/162/04 Rady Gminy Złotów z dnia 28 października 2004 r.

Znacząca część Studium została poświęcona środowisku kulturowego gminy. W rozdziale **3.2 Środowisko kulturowe**, **3.2.1 Rys historyczny**, zawarto historię terenu znajdującego się w granicach gminy wiejskiej Złotów począwszy od pradziejów po czasy nowożytne oraz analizę układu przestrzennego i zabudowy.

W rozdziale 3.2.3 „Charakterystyka stanu i funkcjonowania krajobrazu kulturowego” ujęto zestawienia kościołów, dworów, parków oraz cmentarzy wiejskich z terenu gminy. W dalszej części tego rozdziału zawarto *spis obszarów i obiektów zabytkowych gminy Złotów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów o wartościach zabytkowych ujętych w kartach adresowych.*

Rozdział 3.2.4 „Krajobraz archeologiczny gminy Złotów” poświęcono w całości archeologicznemu dziedzictwu kulturowemu na terenie gminy. W podrozdziale „**Charakterystyka stanu i funkcjonowania krajobrazu kulturowego**” zapisano:

Na terenie gminy Złotów zaewidencjonowano ogółem 814 stanowisk archeologicznych. Rozmieszczenie tych stanowisk na obszarze gminy jest zróżnicowane tak samo jak zróżnicowana jest ich funkcja. Niejednokrotnie na poszczególnych stanowiskach stwierdzono współwystępowanie materiałów z różnych okresów chronologicznych, co w konsekwencji pozwala nam mówić o znacznie większych pozostałościach osadniczych w ramach zasobu archeologicznego na terenie gminy.

Ze względu na bardzo dużą ilość stanowisk archeologicznych granice tak wyróżnionych skupisk są płynne. W wielu wypadkach brak jest jednoznacznej, przestrzennej granicy między poszczególnymi skupiskami. Zasięg poszczególnych stanowisk archeologicznych wyznaczony na mapach na podstawie badań powierzchniowych nie może odpowiadać dokładnie zasięgowi występowania pozostałości pradziejowego osadnictwa pod ziemią. Dlatego zasięg stanowiska należy traktować zawsze orientacyjnie, może bowiem się okazać, że obiekty archeologiczne zalegają także w sąsiedztwie wyznaczonego na podstawie obserwacji powierzchniowych zasięgu stanowiska. Stąd w przypadku koncentracji stanowisk na danym obszarze zaleca się operowanie pojęciem strefy intensywnego występowania stanowisk archeologicznych. Wszystkie zewidencjonowane stanowiska archeologiczne będące pod opieką konserwatorską (art. 6 ust. 1 pkt. 3 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. Dz. U. Nr 162, poz. 1568), zgodnie z art. 145 cytowanej wyżej ustawy powinny zostać ujęte w gminnej ewidencji zabytków. Wiąże się to z koniecznością ujęcia w studium zapisu informującego o konieczności prowadzenia podczas prac ziemnych na obszarze występowania stanowisk archeologicznych oraz w strefie ich ochrony badań archeologicznych w zakresie uzgodnionym z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Niewątpliwie najistotniejszym czynnikiem wpływającym na zasiedlenie tych terenów miały występujące na tym terenie jeziora oraz rzeki wraz z ich dolinami. Także niebagatelny wpływ miały korzystne warunki glebowe wykształcone wzdłuż doliny rzek i brzegów jezior.

W podrozdziale „**Ochrona wartości archeologicznych na terenie gminy**” określono cel oraz zasady ochrony zabytków archeologicznych oraz zaproponowano stref ochrony konserwatorskiej:

Ochrona dziedzictwa archeologicznego na terenie gminy polega na utrzymaniu i wyeksponowaniu zachowanych zasobów, przede wszystkim układu, bądź pojedynczych reliktyw osadnictwa prehistorycznego i średniowiecznego. Celem tej ochrony jest m.in. zachowanie stanowisk archeologicznych poprzez stworzenie gminnego programu ochrony dóbr kultury i prowadzenie ewidencji dóbr kultury znajdujących się na terenie gminy. Powinno to być realizowane także poprzez sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, zawierającego strefy ochrony konserwatorskiej.

Celem ochrony stanowisk archeologicznych jest zachowanie rozpoznanych stanowisk archeologicznych w stanie niezmiennym, ograniczenie do niezbędnego minimum prowadzenia archeologicznych badań ratowniczych oraz prawne uregulowanie sposobu zgłaszania i wykonywania prac ziemnych na terenach, na których stwierdzono w ramach badań AZP ślady dawnego osadnictwa.

Dlatego też do miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wskazane zostaną stanowiska archeologiczne wraz z propozycją dla WOSOZ ustalenia stref ochrony stanowisk archeologicznych.

Wyróżnione strefy ochrony konserwatorskiej to:

Strefa W. I – pełna ochrona archeologiczno-konserwatorska stanowiska

Strefa W. II – częściowa ochrona archeologiczno-konserwatorska stanowiska

Strefa W. III – ograniczona ochrona archeologiczno-konserwatorska stanowiska

Dla tak wyróżnionych stref obowiązuje zróżnicowany zakres ochrony konserwatorskiej stanowiska archeologicznego.

W strefie W. I – pełnej ochrony konserwatorskiej obowiązuje:

- zakaz wszelkiej działalności inżynierskiej, budowlanej i innej*
- zachowanie istniejącego układu topograficznego wraz z obiektem ujętym w rejestrze zabytków i w ewidencji*
- wystąpienie o wytyczne do WKZ (WOSOZ) w Pile w przypadku podjęcia jakiegokolwiek działalności na terenie objętym granicami strefy, a wynikającej ze sposobu użytkowania terenu.*

W strefie W. II – częściowej ochrony konserwatorskiej obowiązuje:

- zalecenie zaniechania realizacji obiektów kubaturowych*
- inwestowanie odbywać się może pod warunkiem powiadomienia WKZ w terminie 3 miesięcy przed przystąpieniem do prac w celu przeprowadzenia badań ratunkowych*
- przeprowadzenie na koszt inwestora wyprzedzających badań wykopaliskowych.*

W strefie W. III – ograniczonej ochrony konserwatorskiej obowiązuje:

- powiadomienie WKZ w Pile w terminie 2 tygodni przed przystąpieniem do prac o zamiarze ich rozpoczęcia*
- przeprowadzenie na koszt inwestora interwencyjnych prac archeologicznych.*

W negocjacjach prowadzonych na temat badań stanowisk w ramach wyróżnionych stref uwzględnia się sezonowość tych badań, które mogą być prowadzone bez ograniczeń w okresie od kwietnia do października.

Oceniając stan zachowania obiektów objętych strefą W. I i W. II nie proponuje się generalnej zmiany sposobu ich użytkowania. W przypadku niektórych stanowisk objętych strefami I i II należałoby dokonać indywidualnej oceny sposobu ich zabezpieczenia po przeprowadzeniu wizji lokalnej. Dotyczy to przede wszystkim stanowisk posiadających własne formy krajobrazowe. Pozostałe stanowiska archeologiczne w ramach strefy W. III – ograniczonej ochrony archeologicznej – nie wymagają specjalnego zabezpieczenia konserwatorskiego.

Z uwagi na prawdopodobieństwo odkrycia innych stanowisk archeologicznych nie ujętych w dotychczasowym wykazie władze gminy będą prowadziły akcję informacyjną dla inwestorów i wykonawców robót ziemnych i melioracyjnych w celu uczulenia ich na ewentualne znaleziska mające cechy przedmiotów zabytkowych.

W końcowej części podrozdziału zawarto wykaz stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków.

W dalszej części opisano obecne zagrożenia dla środowiska kulturowego i archeologicznego.

- **„Charakterystyka zagrożeń środowiska kulturowego”.**

Ochrona zabytków położonych we wsiach i założen ruralistycznych zwartych i rozproszonych oraz towarzyszącej im zieleni zabytkowej – parków, cmentarzy i obsadzeń dróg, stała się obecnie jedną z najtrudniejszych dziedzin konserwatorskich.

Czynniki, które decydują o możliwościach przetrwania większości zabudowy wiejskiej mają zdecydowanie negatywny charakter. Podstawowym zagrożeniem jest niedostosowanie istniejącego zasobu do dzisiejszych wzorców kulturowych i cywilizacyjno-technicznych. Brak jest ekonomicznego i funkcjonalnego uzasadnienia do eksploatacji wielu obiektów gospodarczych i produkcyjnych. Brak też środków u właścicieli na remonty generalne, a nawet bieżące, co przy niedostatku lokalnych warsztatów rzemieślniczych, znających tradycyjne technologie budowlane utrudnia możliwie tanie utrzymanie budynków. Zagrożeniem jest ekspansywna reklama nowoczesnych materiałów i detalu budowlanego, którego użycie dewaloryzuje skromne i jednorodne kompozycje zabudowy oraz może prowadzić do pogorszenia stanu technicznego obiektów. Brak wiedzy i wrażliwości wśród elit wiejskich, radnych gminnych, nauczycieli, i mieszkańców z cenzusem wiedzy fachowej powoduje działania zbędne lub wręcz szkodliwe.

Do czynników bezpośrednio zagrażających estetyce zabudowy należą współczesne metody modernizacji i adaptacji polegające na:

- *powiększaniu i wymianie okien oraz powiększaniu wrót i wymiana ich stolarki z naruszeniem zasad pierwotnych podziałów i kompozycji na elewacji;*
- *ocieplaniu budynków i związaną z tym likwidacją wystroju ceglanego i tynkowego, a w przypadku konstrukcji szkieletowej przyspieszanie jej destrukcji biologicznej;*
- *wymianie pokryć dachowych i upraszczaniu geometrii dachów;*
- *adaptacjach zabudowy gospodarczej, bez profesjonalnych opracowań projektowych;*
- *fragmentarycznym tynkowaniu i malowaniu elewacji;*
- *montażu anten satelitarnych na eksponowanych elewacjach;*
- *likwidacji tradycyjnych (drewnianych, murowanych i kamiennych) ogrodzeń i płotów na rzecz betonowych prefabrykatów czy systemowych rozwiązań metalowych;*
- *likwidacji brukowanych nawierzchni podwórz i pokrywaniu ich betonem lub „polbrukiem”;*
- *dostawianie różnych dobudówek, garaży i wiat.*

Zagrożone są zespoły zabytkowej zieleni. Dla licznych jeszcze obsadzeń dróg nadal zagrożeniem mogą być metody ich modernizacji, choć jako podstawowe zagrożenie należy wskazać brak regularnej pielęgnacji i planowego uzupełniania ubytków.

Parki są zaniedbane i pozostawione własnemu losowi, dzieczieją zatracając pierwotny charakter mający tworzyć w naturalnym krajobrazie tło kolorystyczne i oparcie przestrzenne dla terenów osadniczych.

Podobnie cmentarze zabytkowe, na terenie całej gminy są w bardzo złym stanie, tylko nieliczne z nich posiadają fragmentarycznie zachowane ogrodzenia, a obsadzenia wzdłuż ich granic, z powodu braku jakiegokolwiek pielęgnacji rozrosły się i rzadko pozostają czytelne. Nieliczne obiekty architektoniczne oraz krzyże, nagrobki i mogiły są zdewastowane, rozgrabione, a czytelność układu kompozycyjnego całości praktycznie nie

jest już nigdzie czytelna. Miejsca te nie są również w żaden sposób opisane, drogi do nich prowadzące są zarośnięte, nieczytelne w terenie lub zgoła niedostępne publicznie.

Zagrożeniem dla walorów komponowanej zieleni mogą być również nieprofesjonalnie prowadzone nasadzenia, z naruszeniem warunku utrzymywania składu gatunkowego przy uzupełnianiu ubytków oraz stosowania nasadzeń np. z egzotycznych drzew ozdobnych lub szpilkowych w miejscach, na terenach, i w rejonie obiektów architektonicznych, gdzie może dojść do unieczystnienia pierwotnej, zamierzonej kompozycji projektowej.

Zagrożeniem dla krajobrazu są:

- *wtórne podziały dawnych terenów rolnych;*
  - *zmiana sposobu użytkowania terenów (intensywna gospodarka rybna);*
  - *powstawanie zabudowy jednorodzinnej wg bardzo zróżnicowanych projektów na zbyt małych działkach, bez stosowania komponowanej zieleni, mogącej ograniczać negatywne ekspozowanie nowych i „nowoczesnych” form architektonicznych,*
  - *powstawanie osiedli bez projektów urbanistycznych, pozbawionych kompozycji i odpowiednich przestrzeni publicznych,*
  - *stosowanie i utrzymywanie prymitywnych rozwiązań inżynierskich w postaci napowietrznych linii ciepłociągów oraz wznoszenie w sąsiedztwie zabudowy wież telekomunikacyjnych*
  - *nieprzemysłane krajobrazowo lokalizowanie farm elektrowni wiatrowych.*
- **„Zagrożenie środowiska archeologicznego”.**

Ochrona zabytków, w tym archeologicznych stała się obecnie jedną z najtrudniejszych dziedzin konserwatorskich. Zagrożeniem dzisiaj jest brak właściwych wzorców kulturowych i technicznych. Brak jest ekonomicznego i funkcjonalnego uzasadnienia do ochrony stanowisk archeologicznych. Zagrożeniem nawet jest także nachalna reklama turystyczna, materiałów agrotechnicznych czy materiałów budowlanych. Zmiana w zakresie zagospodarowania terenów gminy nie wpływa korzystnie na proces zachowania, lecz często przyczynia się do degradacji stanowisk archeologicznych. W coraz większym stopniu zagrożeniem dla krajobrazu archeologicznego są dokonywane obecnie wtórne podziały terenów rolnych, a także przede wszystkim powstawanie nowej wiejskiej zabudowy. Właściciele i nowi użytkownicy stosują w przypadku obszarów rolniczych bardzo ciężki sprzęt na dużych obszarach, co niekorzystnie wpływa na stan zachowania stanowisk. Powstawanie hal produkcyjnych, parkingów, boisk itp. powodują niesamowite zniszczenia wśród stanowisk archeologicznych. Nieco inaczej wygląda sytuacja na obszarach zalesionych. Tutaj, w przypadku, kiedy założono go przed wielu laty, stan ten wpływa raczej korzystnie na zachowanie (właśnie ze względu na zalesienie nieznanych) stanowisk archeologicznych. Prowadzona rekultywacja terenów także może źle wpływać na ochronę stanowisk archeologicznych.

Rozwojowa gmina Złotów z racji prowadzonych działań inwestycyjnych może niekorzystnie wpływać na zachowanie swojego zasobu archeologicznego. Duża ilość terenów atrakcyjnych w tym jeziora i lasy wskazują, że gmina może stać się ośrodkiem turystycznym.

Biorąc pod uwagę intensywność osadniczą na obszarze gminy począwszy od okresu neolitu aż po czasy intensyfikacji wczesnośredniowiecznego i średniowiecznego osadnictwa, należy w sposób szczególnie podejść do problematyki ochrony stanowisk archeologicznych gminy.

W rozdziale 6.3 „Ochrona środowiska kulturowego” wyznaczono cele ochrony wartości kulturowych na terenie gminy oraz formy ochrony:

- **„Cele ochrony wartości kulturowych na terenie gminy”:**

Ochrona wartości krajobrazu kulturowego w zakresie ochrony historycznych układów ruralistycznych, zabudowy zagród powinna być realizowana poprzez następujące działania gminy:

- utrzymanie historycznie ukształtowanej przestrzennej struktury osadniczej,*
- *utrzymanie historycznie ukształtowanej sieci dróg, zachowanie i utrzymanie w dobrym stanie technicznym i estetycznym dominant kulturowych i krajobrazowych,*
- *zachowanie ich funkcji, także poprzez przeciwdziałanie chaotycznej, bezplanowej parcelacji terenu (np. na działki letniskowe)*
- *przeciwdziałanie nowym lokalizacjom obiektów o formach, standardowych, obcych istniejącej, historycznej zabudowie,*
- *ograniczenie lokalizacji obiektów znacznie przekształcających krajobraz naturalny*
- *określenie szczególnych warunków lokalizacji nowej zabudowy, modernizacji zabudowy i usuwania zabudowy zdekapitalizowanej.*

Ochrona dziedzictwa kulturowego na terenach zabudowy historycznej realizowana winna być poprzez działania gminy w zakresie:

- *zachowania obiektów dziedzictwa kulturowego, należytego ich utrzymania, i wykorzystywania zgodnie z właściwą im funkcją, udostępniania dla celów badawczych i wychowawczych, tak by były czynnym składnikiem życia i kultury współczesnego społeczeństwa,*
- *zapobiegania powstawania ubytków w istniejącej zabudowie,*
- *tworzenie warunków do ponownej zabudowy opuszczonych siedlisk,*
- *podnoszenie estetyki zabudowy, szczególnie na terenach osiedli po byłych PGR,*
- *kształtowanie estetyki nowej zabudowy mieszkalnej, rekreacyjno-turystycznej, poprzez nawiązywanie w formie do tradycji i wartości regionalnych, miejscowych.*

- **„Formy ochrony”:**

- *ochrona prawna (konserwatorska i prawno-administracyjna) układów przestrzennych wsi, zabytków architektury i budownictwa, zabytków techniki, zieleni (parków, cmentarzy, obiektów archeologicznych), administracyjne kształtowanie współczesnych form zabudowy i zagospodarowania przestrzeni w sposób nawiązujący do istniejących historycznych form,*
- *opracowanie gminnego programu ochrony dóbr kultury, prowadzenie ewidencji,*
- *opracowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego z zaznaczeniem granic stref konserwatorskich i wytycznych ochronnych.*

W części rozdziału zatytułowanym „Środowisko kulturowe gminy Złotów” wymienione zostały wszystkie obiekty wpisane do rejestru zabytków: obiekty architektury,

cmentarze, parki i zabytki archeologiczne. Na koniec określono zasady ochrony środowiska kulturowego: *Wszelka działalność inwestycyjna przy obiektach zabytkowych ujętych w ww. spisach i wykazach musi być uzgadniana z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Poznaniu, a zwłaszcza:*

- *w parkach zabrania się wydzielania nowych działek, stawiania ogrodzeń, budowy nowych obiektów, różnego rodzaju szopek oraz prowadzenia prac porządkowych i dokonywania nowych nasadzeń bez zgody konserwatorskiej, lokalizacja obiektów w bezpośrednim sąsiedztwie parków, w obrębie strefy ochrony powiązań widokowych winna być uzgadniana z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków,*
- *prace przy budynkach wpisanych do rejestru zabytków oraz ujętych w ewidencji konserwatorskiej, polegające na przebudowie, tynkowaniu i malowaniu elewacji, wymianie stolarki okiennej i drzwiowej oraz w niektórych przypadkach na przebudowie wnętrz, winny zyskiwać zgodę Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Wymiana stolarki okiennej i drzwiowej odbywać się może przy zastosowaniu nowych o tych samych wymiarach i podziałach oraz w istniejących otworach okiennych i drzwiowych po uzyskaniu stosownego uzgodnienia z WUOZ. Zmiana pokrycia dachowego - na nowe jednolite zgodne z charakterem historycznym obiektu. Prace w obiektach wpisanych do rejestru zabytków muszą uzyskać pozwolenie WKZ na prowadzenie wszelkich prac przy obiekcie i jego otoczeniu.*
- *Wszelkie prace ziemne w obrębie śladów przeszłości historycznej regionu, w tym śladów osadnictwa oraz miejsca występowania zasobów archeologicznych na terenie gminy winny być prowadzone pod nadzorem archeologicznym – Konserwatora Zabytków Archeologicznych w Poznaniu.*

W dalszej części Studium w rozdziale 9 „**Ochrona dóbr kultury**” określono obiekty podlegające ochronie na terenie gminy na zasadach *określonych w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z 2003 r.:*

- 1/ *obiekty architektury znajdujące się w rejestrze Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu (tab. w część I pkt 3.2.3);*
- 2/ *obiekty, które znajdują się w ewidencji Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu (tab. w część I pkt 3.2.3);*
- 3/ *parki wg wykazu Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu (tab. w część I pkt 3.2.3);*
- 4/ *cmentarze wg wykazu Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu;*
- 5/ *miejsca występowania materiałów archeologicznych wg ewidencji stanowisk archeologicznych Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (część I pkt 3.2.4).*

4.3. Uwarunkowania wynikające z miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego gminy Złotów.

Gmina Złotów nie posiada gminnego planu zagospodarowania przestrzennego. Obowiązuje 30 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla fragmentów

miejsowości w gminie. Inwestycje w gminie Złotów, dla obszarów pozbawionych planów zagospodarowania przestrzennego wykonywane są na podstawie decyzji o warunkach zabudowy i inwestycji celu publicznego.

Spośród wymienionych wyżej planów zagospodarowania przestrzennego 16 zawiera zapisy pozwalające na ochronę zabytków archeologicznych. Należą do nich:

1. **Uchwała nr VI56/07** Rady Gminy Złotów z dnia 29 marca 2007 roku w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Złotów dla terenów w obrębie Dzierżążenko - działka nr 73/1;

- w § 5 wprowadzono zapis: „Dla ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego na terenie objętym miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego ustanawia się:

1/obowiązek uzgadniania z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków wszelkich prac ziemnych związanych z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu celem ustalenia zakresu badań archeologicznych;

2/ Obowiązek powiadamiania Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na 1 miesiąc przed przystąpieniem do prac budowlanych o zamiarze ich rozpoczęcia celem ewentualnego przeprowadzenia interwencyjnych prac archeologicznych”.

2. **Uchwała nr XI/127/99** Rady Gminy Złotów z dnia 26 sierpnia 1999 roku w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Złotów w obrębie wsi Radawnica;

- w § 3 wprowadzono zapis:

„Na obszarze objętym miejscowym planem obowiązuje zgłoszenie rozpoczęcia nasadzeń wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków”.

3. **Uchwała nr XXXIV/353/2001** Rady Gminy Złotów z dnia 26 września 2001 roku w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Złotów na obszarze wsi Nowa Święta;

- w § 3 p. 4 wprowadzono zapis zobowiązujący inwestorów do zgłaszania przedmiotów posiadających cechy zabytków zarządowi gminy, zarządowi powiatu i wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków.

4. **Uchwała nr XXXIV/293/09** Rady Gminy Złotów z dnia 27 sierpnia 2009 roku w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Złotów w rejonie wsi Pieczynek, Klukowo i Błękit;

- w § 6.1. punkt 8 określono *Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesne*. Wyznaczono:

a/ *strefę ochrony archeologiczno konserwatorskiej stanowisk archeologicznych;*

b/ *strefę ochrony archeologiczno konserwatorskiej skupisk stanowisk archeologicznych.*

- w § 8. 1. punkt 3 wprowadzono zapis: „Ustala się strefy ochrony archeologiczno – konserwatorskiej”:

1) *stanowisk archeologicznych oznaczonych na rysunku planu odpowiednim symbolem graficznym;*

2) *skupisk stanowisk archeologicznych oznaczonych na rysunku planu odpowiednim symbolem graficznym;*

- w granicach ochrony archeologiczno – konserwatorskiej działalność związana z robotami ziemnymi lub zmianą funkcji terenu winna być poprzedzona badaniami, szczegółowy zakres i rodzaj badań archeologicznych przy zabytku właściwy wojewódzki konserwator zabytków ustala w drodze decyzji przed uzyskaniem decyzji o pozwoleniu na budowę.

1) § 16 określa zasady obowiązujące na terenach rolnych, na których planuje się lokalizację elektrowni wiatrowych. W punkcie 4 „Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej” zapisano:

Dla ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego ustala się obowiązek uzgadniania z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Poznaniu przed uzyskaniem decyzji o pozwoleniu na budowę wszelkich prac ziemnych związanych z budową farmy wiatrowej wraz z infrastrukturą techniczną, w celu ustalenia obowiązującego inwestora zakresu badań archeologicznych. Wszystkie prace archeologiczne muszą być uzgodnione pozwoleniem Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków przed pozwoleniem na budowę.

4. **Uchwała nr XLI/423/202** Rady Gminy Złotów z dnia 26 czerwca 2002 roku w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Złotów na obszarze wsi Zalesie;

- w § 3. punkt 4, 1/b wprowadzono zapis:

W zakresie warunków konserwatorskich – konieczność uzgadniania przyszłych prac ziemnych celem objęcia ich nadzorem archeologicznym, ponieważ na terenie objętym planem stwierdzono ślady osadnictwa pradziejowego.

5. **Uchwała nr XXXIV/345/97** Rady Gminy Złotów z dnia 21 sierpnia 1997 roku w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Złotów na obszarze wsi Radawnica;

- w § 5 wprowadzono zapis: Wprowadza się obowiązek zgłaszania rozpoczęcia prac ziemnych Wojewódzkim Konserwatorowi w Pile.

6. **Uchwała nr XXXIV/344/97** Rady Gminy Złotów z dnia 21 sierpnia 1997 roku w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Złotów na obszarze wsi Święta;

- w § 5 wprowadzono zapis: Wprowadza się obowiązek zgłaszania rozpoczęcia prac ziemnych Wojewódzkim Konserwatorowi w Pile.

7. **Uchwała nr XLI/424/2002** Rady Gminy Złotów z dnia 26 czerwca 2002 roku w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Złotów na obszarze wsi Święta;

- w § 3, punkt 3, 1b wprowadzono zapis:

W zakresie warunków konserwatorskich – konieczność uzgadniania przyszłych prac ziemnych celem objęcia ich nadzorem archeologicznym, ponieważ na terenie objętym planem stwierdzono ślady osadnictwa pradziejowego.

8. **Uchwała nr XI/131/99** Rady Gminy Złotów z dnia 26 sierpnia 1999 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Złotów wieś Wąsosz;

- w § 3 wprowadzono zapis: Na obszarze objętym zmianą planu obowiązuje zgłoszenie rozpoczęcia nasadzeń wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków.

9. **Uchwała nr VI56/07** Rady Gminy Złotów z dnia 29 marca 2007 roku w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Złotów dla terenów w obrębie Dzierżążenka - działka nr 73/1;

w § 5 wprowadzono zapis: „Dla ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego na terenie objętym miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego ustala się:

- obowiązek uzgadniania z wojewódzkim konserwatorem zabytków wszelkich prac ziemnych związanych z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu celem ustalenia obowiązującego inwestora zakresu badań archeologicznych;

- obowiązek powiadamiania Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w terminie 1 miesiąca przed przystąpieniem do prac budowlanych o zamiarze ich rozpoczęcia celem umożliwienia ewentualnego przeprowadzenia interwencyjnych prac archeologicznych.

10. **Uchwała nr XXXIV/340/97** Rady Gminy Złotów z dnia 21 sierpnia 1997 roku w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Złotów wieś Wąsosz;

w § 4 wprowadzono zapis: *Wprowadza się obowiązek zgłoszenia rozpoczęcia prac ziemnych Wojewódzkiemu Konserwatorowi zabytków w Pile.*

11. Uchwała nr **XXXIV/342/07** Rady Gminy Złotów z dnia 21 sierpnia 1997 roku w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Złotów wieś Wąsosz;

- w § 3 wprowadzono zapis: *Wprowadza się obowiązek zgłoszenia rozpoczęcia prac ziemnych Wojewódzkiemu Konserwatorowi zabytków w Pile.*

12. Uchwała nr **XXXIV/369/07** Rady Gminy Złotów z dnia 25 września 1997 roku w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Złotów wieś Zalesie;

- w § 5 wprowadzono zapis: *Wprowadza się obowiązek zgłoszenia rozpoczęcia prac ziemnych Wojewódzkiemu Konserwatorowi zabytków w Pile.*

13. Uchwała nr **XXXIV/340/97** Rady Gminy Złotów z dnia 21 sierpnia 1997 roku w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Złotów wieś Górzna;

- w § 4 wprowadzono zapis: *Wprowadza się obowiązek zgłoszenia rozpoczęcia prac ziemnych Wojewódzkiemu Konserwatorowi zabytków w Pile.*

14. Uchwała nr **XXXIV/339/97** Rady Gminy Złotów z dnia 21 sierpnia 1997 roku w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Złotów wieś Międzybłocie;

- w § 6 wprowadzono zapis: *Wprowadza się obowiązek zgłoszenia rozpoczęcia prac ziemnych Wojewódzkiemu Konserwatorowi zabytków w Pile.*

15. Uchwała nr **XXXIV/338/97** Rady Gminy Złotów z dnia 21 sierpnia 1997 roku w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Złotów wieś Międzybłocie;

- w § 3 wprowadzono zapis: *Wprowadza się obowiązek zgłoszenia rozpoczęcia prac ziemnych Wojewódzkiemu Konserwatorowi zabytków w Pile.*

16. Uchwała nr **XI/129/99** Rady Gminy Złotów z dnia 26 sierpnia 1999 roku w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Złotów w obrębie wsi Święta;

w § 3 wprowadzono zapis: *Na obszarze objętym zmianą planu obowiązuje zgłoszenie rozpoczęcia nasadzeń wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków.*

4.4 Uwarunkowania wynikające z miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru gminnej przestrzeni rolniczo – leśnej wyłączonej z nowej zabudowy w gminie Złotów.

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla obszaru gminnej przestrzeni rolniczo – leśnej wyłączonej z nowej zabudowy w gminie Złotów został przyjęty uchwałą Nr XVII/138/08 Rady Gminy Złotów z dnia 28 lutego 2008 r.

Paragraf § 7. „Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej” określa obszar ochrony oraz zasady tej ochrony na terenie objętym planem.

1. Ochronie podlegają obiekty wpisane do rejestru zabytków województwa wielkopolskiego:

1) stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków województwa wielkopolskiego oznaczone na rysunku planu:

a) A1 - Buntowo, grodzisko wczesnośredniowieczne – stanowisko 1, nr rejestru A-362/640 z 20.12.1967 r.,

- b) A2 - Buntowo, osada wczesnośredniowieczna – stanowisko 4, nr rejestru A-363/641 z 20.12.1967 r.,
- c) A3 - Górzna, grodzisko wczesnośredniowieczne – stanowisko 1, nr rejestru A-364/642 z 20.12.1967 r.,
- d) A4 - Klukowo, grodzisko wczesnośredniowieczne – stanowisko 1, nr rejestru A-365/645 z 20.12.1967 r.,
- e) A5 - Skic, grodzisko wczesnośredniowieczne – stanowisko 1, nr rejestru A-366/646 z 20.12.1967 r.,
- f) A6 - Skic, osada wczesnośredniowieczna – stanowisko 2, nr rejestru A-367/647 z 20.12.1967 r.,
- g) A7 - Skic, osada otwarta – stanowisko 3, nr rejestru A-368/648 z 20.12.1967 r.,
- h) A8 - Skic, osada otwarta – stanowisko 4, nr rejestru A-369/649 z 20.12.1967 r.,
- i) A9 - Stawnica, cmentarzysko ciałopalne – stanowisko 2, nr rejestru A-370/292 z 22.08.1960 r.,
- j) A10 - Stawnica, grodzisko wczesnośredniowieczne – stanowisko 3, nr rejestru A-371/650 z 20.12.1967 r.,
- k) A11 - Stawnica, osada wczesnośredniowieczna – stanowiska 5 i 6, nr rejestru A-372/651 z 20.12.1967r.,
- l) A12 - Wąsosz, osada otwarta, nr rejestru A-767 z 12.10.1995r.,

- na terenie stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków wyklucza się zalesienia;

2) zabytkowy cmentarz ewangelicko- augsburski z poł. XIX w. we wsi Stare Dzierżążno oznaczony na rysunku planu symbolem „ZC”. Ustala się następujące zasady ochrony:

- a) zachowanie i pielęgnacja zieleni założenia cmentarnego,
  - b) zachowanie i pielęgnacja układu alei oraz kwater grobowych,
  - c) utrzymanie historycznych ogrodzeń terenu cmentarza,
  - d) utrzymanie historycznych form zabudowy na terenie cmentarza, takich jak np. kaplice cmentarne,
- 3) zgodnie z przepisami odrębnymi wszelkie prace przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków wymagają pozwolenia konserwatora zabytków.

2. Na obszarze objętym planem nie występują obiekty będące w ewidencji zabytków WKZ.

3. Ustala się strefę ochrony konserwatorskiej:

a) stanowisk archeologicznych, oznaczoną na rysunku planu odpowiednim symbolem graficznym,

b) skupisk stanowisk archeologicznych, oznaczoną na rysunku planu odpowiednim symbolem graficznym,

- w granicach strefy ochrony konserwatorskiej działalność związana ze zmianą funkcji terenu winna być poprzedzona badaniami, szczegółowy zakres i rodzaj niezbędnych badań archeologicznych przy zabytku, wojewódzki konserwator zabytków ustala w drodze decyzji.

4.5. Uwarunkowania wynikające ze „Strategii Zrównoważonego Rozwoju Gminy Złotów do 2015 roku”.

„Strategii Zrównoważonego Rozwoju Gminy Złotów do 2015 roku” - Uchwała Nr X/74/07 Rady Gminy Złotów z dnia 19 lipca 2007r. w sprawie wprowadzenia zmian do Uchwały Nr XX/226/2000 Rady Gminy Złotów z dnia 29 czerwca 2000r. w sprawie przyjęcia Strategii Zrównoważonego Rozwoju Gminy Złotów do roku 2015.

Strategia określa cele strategiczne gminy w tym okresie oraz wizerunek gminy, do którego należy dążyć w perspektywie najbliższych kilkunastu lat. Strategia ujmuje główne kierunki działania samorządu wskazując jednocześnie priorytety tej działalności w najbliższych latach.

Celem nadrzędnym zrównoważonego rozwoju gminy jest *Godny i bezpieczny poziom życia mieszkańców gminy*, natomiast celem głównym *Zrównoważony rozwój społeczno – gospodarczy gminy*. Całemu obszarowi społeczno-gospodarczemu podporządkowano sześć celów strategicznych:

- Wzrost poziomu wykształcenia mieszkańców gminy;
- Rozwój gospodarki – tworzenie nowych miejsc pracy;
- Rozbudowa infrastruktury technicznej;
- Bezpieczna gmina – pełna opieka medyczna i socjalna;
- Nowoczesne rolnictwo;
- Ochrona środowiska naturalnego;

Dla każdego z tych celów wyznaczono cele operacyjne niezbędne dla dalszego rozwoju danego obszaru życia społeczno-gospodarczego.

Plan operacyjny do 2015 roku strategii zrównoważonego rozwoju Gminy Złotów zawiera przedsięwzięcia, jakie muszą być wykonane, aby osiągnąć cel nadrzędny, cel główny oraz cele strategiczne w projektowanym zrównoważonym rozwoju Gminy Złotów.

Czas realizacji celów jest zdeterminowany przez wielość środków budżetowych, wielkość dotacji, napływającego kapitału zewnętrznego oraz rosnącej siły inwestycyjnej lokalnych podmiotów gospodarczych.

Celowi operacyjnemu 8: „Kształtowanie przestrzeni publicznej środowiska kulturowego”, przyporządkowano zadanie: *Zagospodarowanie i ochrona obiektów dziedzictwa kulturowego*. Również w rozdziale 2.10. „Potencjał turystyczny” zapisano: *Walory turystyczne gminy podnoszą obiekty zabytkowe. Są to: pałac z XIX w. w Radawnicy, Skansen (chata wiejska) w Świętej, Kościół w Sławianowie, Kościół w Kamieniu. Ponadto w mieście Złotowie czekają na turystów liczne zabytki.*

Strategia odnosi się do obiektów zabytkowych występujących na terenie gminy, a co za tym idzie formułuje wnioski dotyczących wykorzystania zabytków jako jednego z ważnych elementów podnoszących atrakcyjność gminy, sprzyjających rozwojowi turystyki na jej terenie.

4.6. Uwarunkowania wynikające z Planu Rozwoju Lokalnego Gminy Złotów na lata 2006-2013.

„Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Złotów na lata 2006-2013” - Uchwała Nr XLII/226/06 Rady Gminy Złotów z dnia 22 maja 2006r. w sprawie wprowadzenia zmian do Uchwały Nr XXXIX/06 Rady Gminy Złotów z dnia 16 marca 2006r. w sprawie przyjęcia Planu Rozwoju Lokalnego na lata 2006-2013

Plan Rozwoju Lokalnego jest kompleksowym dokumentem określającym strategię społeczno-gospodarczą Gminy Złotów na lata 2006 – 2013, a także wskazuje planowane

działania w tym okresie. Plan rozwoju lokalnego obejmuje terytorialnie i administracyjnie całą Gminę Złotów.

Plan Rozwoju Lokalnego przedstawia sytuację społeczno-ekonomiczną Gminy, formułuje cele i zawiera opis strategii zmierzającej do osiągnięcia rozwoju społecznego i gospodarczego. Szacuje spodziewane efekty planowanych interwencji i wpływ na przebieg procesów rozwojowych, wskazuje kierunki zaangażowania środków funduszy strukturalnych i środków własnych gminy. Plan Rozwoju Lokalnego na lata 2006 -2013 będzie służył jako punkt odniesienia dla działań o charakterze rozwojowym, podejmowanych z zasobów środków własnych, jak również pozwoli określić wysokość interwencji z funduszy unijnych

Cel strategiczny Planu Rozwoju Gminy formułowany z tej perspektywy określa się następująco:

„Gmina Złotów to silny gospodarczo i społecznie zintegrowany obszar sprzyjający rozwojowi rolnictwa, małej i średniej przedsiębiorczości, przy zachowaniu naturalnych walorów przyrodniczo-krajobrazowych. Złotów to Gmina bezpieczna i sprzyjająca nowemu osadnictwu i rozwojowi różnych form turystyki pobytowej”.

Realizacja celu strategicznego odbywać się będzie poprzez osiąganie celów częściowych, zdefiniowanych w odpowiedzi na zmiany zachodzące w gospodarce oraz wniosków wynikających z analizy słabych i mocnych stron Miasta i Gminy, a także szans i zagrożeń przed nią stojących.

W świetle powyższego sformułowano dwa podstawowe cele częściowe:

1. Budowa i rozbudowa infrastruktury technicznej;
2. Budowa i rozbudowa infrastruktury społecznej i turystycznej.

Cele Planu Rozwoju Miasta i Gminy będą realizowane ze środków własnych Gminy i krajowych. Zakłada się również dokonanie wszelkich starań o pozyskanie środków za pomocą programów i projektów współfinansowanych w ramach środków akcesyjnych oraz wspólnotowych.

W rozdziale IV – „Aktualna sytuacja społeczno-gospodarcza w Gminie Złotów. Syntetyczna charakterystyka gminy”, w poszczególnych jego częściach poświęcono miejsce dziedzictwu kulturowemu gminy:

- **„Dziedzictwo Kulturowe”** - zawarto historię terenu znajdującego się w granicach gminy wiejskiej Złotów począwszy od pradziejów po czasy nowożytne oraz analizę układu przestrzennego gminy.
- **„Krainy historyczne”**- na podstawie różnych zapisków źródłowych podano chronologię powstania kolejnych miejscowości znajdujących się na terenie obecnej gminy złotowskiej: Bługowa, Skica, Błękitu, Radawnicy, Świętej, Buntowa, Sławianowa, Kleszczyny, Stawnicy, Górznej, Klukowa, Krzywej wsi, Nowego Dworu, Franciszkowi, Pieczyn – Ludwikowi.
- **„Uwarunkowania prawne”** - sporządzono spis ustaw stanowiących podstawę prawną ochrony wartości kulturowych.
- **„Podmioty i przedmioty ochrony”** ujęto zapis:
  - *Dobra kultury są bogactwem narodowym i powinny być chronione przez wszystkich obywateli. Organy rządowe i samorządowe są zobowiązane do zapewnienia warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych dla ochrony dóbr kultury, natomiast obowiązkiem właścicieli i użytkowników jest utrzymanie należących do nich dóbr kultury we właściwym stanie,*
  - *Zasób wartości kulturowych powinien być przedmiotem szczególnej troski zarówno mieszkańców jak i władz gminy jako ważny cel publiczny. Należy podjąć działania dążące do ich ochrony w formie biernej - w prawie miejscowym i czynnej, poprzez finansowanie prac konserwatorskich na*

obiektach pozostających we władaniu gminy i udzielania dotacji dla innych właścicieli obiektów zabytkowych.

➤ **„Cele ochrony wartości kulturowych”** ujęto zapis:

- *Celem ochrony zabytków jest ich zachowanie, należyte utrzymanie oraz społecznie celowe wykorzystanie i udostępnienie dla celów naukowych, dydaktycznych i wychowawczych tak, aby służyły nauce oraz popularyzacji wiedzy i sztuki, stanowiły trwałe element rozwoju kultury i były czynnym składnikiem życia współczesnego społeczeństwa,*
- *Ochrona zabytków polega na zabezpieczeniu ich przed zniszczeniem, uszkodzeniem, dewastacją, zaginięciem lub wywozem za granicę, na zapewnieniu im warunków trwałego zachowania, na opracowaniu dokumentacji naukowej, ewidencji i rejestracji oraz na ich konserwacji, restauracji lub odbudowie, opartych na zasadach naukowych.*

➤ **„Charakterystyka stanu i funkcjonowania krajobrazu kulturowego”** - umieszczono zestawienie kościołów, dworów, parków, cmentarzy wiejskich, obszarów i obiektów zabytkowych gminy Złotów wpisanych do rejestru zabytków a także obiektów o wartościach zabytkowych ujętych w kartach adresowych.

W dalszej części Planu dokonano analizy SWOT, formułując mocne strony, słabe strony, szanse i zagrożenia gminy. Niestety w mocnych stronach i szansach gminy nie sformułowano wniosków dotyczących dziedzictwa kulturowego jako ważnego elementu podnoszącego atrakcyjność gminy i sprzyjającego rozwojowi turystyki na jej terenie.

4.7. Uwarunkowania wynikające z Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Złotów.

Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Złotów został wprowadzony Uchwałą Nr XX/125/04 Rady Gminy Złotów z dnia 24.06.2004 r. Jest to kompleksowy dokument określający ochronę dziedzictwa przyrodniczego i racjonalnego użytkowania zasobów przyrody poprzez ochronę przyrody i krajobrazu, lasów, gleb i zasobów kopalin. Szczegółowo opisuje jakość środowiska i bezpieczeństwo ekologiczne. Ponadto stawia Gminie cele i zadania o charakterze systemowym oraz wymienia przedsięwzięcia przedstawione przez Gminę do realizacji i ich aspekty finansowe.

W rozdziale 2. „Cele i zadania o charakterze systemowym, 2.1. Integracja aspektów ekologicznych z rozwojem społeczno-gospodarczym” przedstawiono perspektywiczny rozwój poszczególnych dziedzin gospodarki w relacji do środowiska, pod uwagę biorąc następujące dziedziny rozwoju

- Turystyka i rekreacja
- System transportowy
- Przemysł
- Rolnictwo

Dla każdego z tych kierunków przedstawiono stan wyjściowy i tendencje zmian. Kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju sformułowano średnioterminowy cel zintegrowany z ochroną środowiska, strategię realizacji celu, w tym działania minimalizujące zagrożenia wynikające z danego kierunku rozwojowego.

W punkcie 2.1.1. Turystyka i rekreacja wspomniano o zabytkach: *O atrakcyjności turystycznej Gminy Złotów decydują jej walory przyrodnicze – rzeki, jeziora, lasy, urozmaicona rzeźba terenu. Na szczególną uwagę zasługują dwa rezerваты przyrody: Czarci Staw i Uroczysko Jary.*

Walory turystyczne gminy podnoszą obiekty zabytkowe, którymi są:

- *Pałac z XIX wieku w Radawnicy,*
- *Skansen w Świętej – chata wiejska,*
- *Kościół w Sławianowie i Kamieniu.*

4.8. Uwarunkowania wynikające z ochrony przyrody i równowagi ekologicznej.

4.8.1. Obowiązujące formy ochrony przyrody.

Na terenie gminy Złotów znajduje się wiele cennych przyrodniczo obszarów, dlatego też dla ich ochrony oraz dla zachowania mało zmienionych przez człowieka swoistych cech krajobrazu mających znaczenie dla zachowania unikatowych typów środowiska, utworzono na terenie powiatu różne formy ochrony zgodne z ustawą o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. W ustawie przewidziano następujące formy ochrony przyrody: obszar chronionego krajobrazu, ponadto na terenie gminy ustanowione są rezerваты przyrody, użytki ekologiczne i pomniki przyrody.

Obszary chronionego krajobrazu - według definicji zawartej w ustawie o ochronie przyrody (art. 26) *obszar chronionego krajobrazu jest terenem chronionym ze względu na: wyróżniające się krajobrazowo tereny o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe w szczególności ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z masową turystyką i wypoczynkiem, lub istniejące albo odtwarzane korytarze ekologiczne.*

Obszary chronionego krajobrazu w gminie Złotów zajmują powierzchnię 4510 ha.

- **Obszar Chronionego Krajobrazu - Pojezierze Wałeckie i Dolina Gwdy**”, zajmujący północno – zachodnią część gminy;
- **Obszar Chronionego Krajobrazu - Dolina Łobzonki i Bory Kujańskie**, zajmujący południowo – wschodnią część gminy.

Rezerваты przyrody - Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody (art. 13 ust. 1) podaje definicję: *„Rezerwat przyrody jest obszarem obejmującym zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym ekosystemy, w tym siedliska przyrodnicze, a także określone gatunki roślin i zwierząt, elementy przyrody nieożywionej, mające istotną wartość ze względów naukowych, przyrodniczych, kulturowych bądź krajobrazowych”.*

- **„Czarci Staw”** – rezerwat torfowiskowy utworzony w 1990 roku, opowierchni 4,91 ha, leży w obrębie wsi Międzybłocie i stanowi własność mienia komunalnego Gminy. Rezerwat obejmuje małe, zarastające jezioro oraz przylegające łąki i grunty rolne. Ochronie podlegają stanowiska rzadkich roślin reliktowych m.in. turzycy strunowej i torfowej oraz wątrobowców, porostów występujących na zarastającym torfowisku mszarnym. Flora rezerwatu składa się ze 135 gatunków roślin, w tym 38 gatunków mszaków. Z gatunków chronionych występują tu: rosiczka okrągolistna i długolistna, bagno zwyczajne, storczyk krwisty.

- „**Uroczysko Jary**” – rezerwat typu krajobrazowego, utworzony w 1998 roku o powierzchni 86 ha, położony w obrębie wsi Górzna. Obejmuje fragment krajobrazu Pojezierza Krajeńskiego charakteryzujący się wyjątkową zmiennością siedlisk i zbiorowisk roślinnych (leśnych, bagiennych, jeziornych). Flora składa się z 193 gatunków roślin naczyniowych i 48 gatunków mszaków. Zespoły leśne to: lasy mieszane sosnowo-dębowe, grąd dębowo-grabowy, łęg wiązowo-jesionowy, łęg olszowo-jesionowy, ols bagienny i źródliskowy. Na łąkach i bagnach występują zespoły turzycowe, sitowie leśne. Na wodach trzech jezior występują fitocenozy szuwarów nadwodnych i roślinność podwodno-nawodna.

Użytki ekologiczne – art. 30 ust. 1 ustawy o ochronie przyrody podaje definicję użytków ekologicznych: „*Użytkami ekologicznymi są zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów (...), jak: naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne „oczka wodne”, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, płaty nie użytkowanej roślinności, starorzecza, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce oraz stanowiska rzadkich lub chronionych gatunków roślin i zwierząt, w tym miejsca ich sezonowego przebywania lub rozrodu.*”

- W granicach gminy Złotów za użytek ekologiczny uznano tereny o łącznej powierzchni 2,5 ha

Pomniki przyrody - jedna z najstarszych form ochrony wartości przyrodniczych. Według definicji zawartej w ustawie o ochronie przyrody: *”pomnikami przyrody są pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupienia o szczególnej wartości naukowej, kulturowej, historyczno-pamiątkowej i krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami wyróżniającymi je wśród innych tworów, a w szczególności sędziwych i okazałych rozmiarów drzewa i krzewy gatunków rodzimych i obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głazy narzutowe, jaskinie”*

Status pomnika przyrody może nadać wojewoda (rozporządzenie) lub rada gminy (uchwała).

Na terenie Gminy Złotów znajduje się 12 pomników przyrody, uznanych Rozporządzeniami Wojewody Piłskiego podlegające ochronie indywidualnej wpisane do rejestru Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody w Poznaniu (Delegatura w Pile), wykazane w załączniku do Rozporządzenia Wojewody Piłskiego Nr 42 z dnia 28 grudnia 1985 r. (Dz. Urz. Województwa Piłskiego Nr 18, poz. 206), w załączniku do Rozporządzenia Wojewody Piłskiego Nr 32 z dnia 29 grudnia 1986 r. (Dz. Urz. Województwa Piłskiego Nr 11 A, poz. 118), w załączniku do Rozporządzenia Wojewody Piłskiego Nr 42 z dnia 14 października 1994 r. (Dz. Urz. Województwa Piłskiego Nr 18, poz. 150), w załączniku do Rozporządzenia Wojewody Piłskiego Nr 14 z dnia 13 października 1998 r. (Dz. Urz. Województwa Piłskiego Nr 32, poz. 269) oraz w Orzeczeniu Prez. Wojewódzkiej Rady Narodowej w Koszalinie Nr 53 z dnia 23 stycznia 1956 r.

- Przy drodze z Wąsosz do Czarnosieczna, 3 km na zachód, rośnie potężny dąb „Jan” o obwodzie 500 cm, liczący około 500 lat,
- Park Sławianowo – modrzew, obwód 225 cm; jesion obwód 250 cm; dąb czerwony obwód 270 cm; klon srebrzysty 320 cm,
- Park Buntowo – lipa drobnolistna obwód 475 cm,
- Park Dworski Skic – modrzew europejski obwód 234 cm,

- Park Dworski Buntowo – 2 szt. lipy drobnolistnej 440 i 450 cm; sosna wejmutka 300 cm,
- Wieś Pieczyn (Ludwikowo) – lipa drobnolistna 234 cm,
- Leśnictwo Nowy Dwór – dąb bezszypułkowy 450 cm.

4.9. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony zabytków archeologicznych.

- respektowanie wyznaczonych stref ochrony stanowisk archeologicznych na załącznikach graficznych przy sporządzaniu dokumentów planistycznych,
 - wprowadzenie zapisu zapewniającego prawidłową ochronę archeologicznego dziedzictwa kulturowego w stosunku do stref występowania stanowisk archeologicznych oraz obszarów chronionych tj. układu urbanistycznego miasta Wieleń, układów ruralistycznych, założeń pałacowo-parkowych, zabytkowych cmentarzy, obiektów wpisanych do rejestru zabytków i ujętych w ewidencji zabytków:

„Prace inwestycyjne, w tym ziemne związane z budownictwem i zagospodarowaniem terenu, w obrębie obszarów chronionych i stref występowania stanowisk archeologicznych, wymagają uzgodnienia z WUOZ, który określi warunki realizacji inwestycji.”

5. Cele gminnego programu opieki nad zabytkami (art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

6. Kierunki działań dla realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami.

6.1. Gminna ewidencja zabytków.

6.1.1. Kontynuacja gminnej ewidencji zabytków nieruchomości

- kontynuacja gminnej ewidencji zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomości objętych wojewódzką ewidencją zabytków, a także jeszcze nierozpoznanych w uzgodnieniu z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków w oparciu o program komputerowy przekazany przez WWKZ **do końca 2011 r.**
- określenie stosunków własnościowych i ustalenie szczegółowej lokalizacji z podaniem nr działek geodezyjnych obiektów objętych ewidencją
- systematyczne uzupełnianie kart adresowych o uzyskane dane i dokumentację fotograficzną
- rozpoznanie i wprowadzanie do ewidencji zmian powstałych w wyniku rozbiórek, modernizacji i remontów obiektów

6.1.2. Sporządzenie gminnej ewidencji zabytków archeologicznych.

- wykonanie gminnej ewidencji zabytków archeologicznych w formie kart zespołu stanowisk archeologicznych zgodnie z przekazaniem przez WWKZ pismem **do końca 2011 r.**
- sporządzenie elektronicznej systematycznie aktualizowanej bazy informacji o stanowiskach archeologicznych wytypowanych do wpisania do rejestru zabytków na podstawie informacji uzyskiwanych od WWKZ
- uzupełnianie i weryfikowanie istniejącej ewidencji zabytków archeologicznych poprzez włączanie informacji o wszystkich sukcesywnie odkrywanych reliktach przeszłości niezależnie od charakteru badań, oraz uzyskiwanych wyników badań weryfikacyjnych AZP, na podstawie informacji uzyskiwanych od WWKZ
- sporządzenie mapy dziedzictwa kulturowego miasta Złotowa z naniesioną lokalizacją obiektów i obszarów chronionych oraz stref ochrony stanowisk archeologicznych, systematycznie uaktualnianą, na podstawie informacji uzyskiwanych od WWKZ

6.1.3. Inwentaryzacja obiektów tzw. małej architektury (kapliczki, krzyże przydrożne) – w trakcie realizacji gminnej ewidencji zabytków nieruchomości do końca 2011 r.

- sporządzenie gminnej ewidencji zabytków małej architektury w formie zbioru kart adresowych zabytków w uzgodnieniu z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków
- określenie stosunków własnościowych i ustalenie szczegółowej lokalizacji z podaniem nr działek geodezyjnych
- przygotowanie wniosków o wpisanie najciekawszych obiektów do rejestru zabytków
- nawiązanie współpracy z sąsiednimi gminami w celu utworzenia szlaku kapliczek i krzyży przydrożnych

6.1.4. Udostępnianie i promocja zabytków nieruchomości

- rozpowszechnianie informacji na temat obiektów wpisanych do rejestru zabytków z terenu gminy – na bieżąco, podczas opracowywania folderów

promujących gminę, podczas wyjazdów i współpracy z innymi gminami i miastami

- wspieranie stowarzyszeń w opracowywaniu i publikacji materiałów dotyczących historii i zabytków miasta Złotowa
- udostępnienie gminnej ewidencji zabytków oraz niniejszego „Programu opieki nad zabytkami Gminy Złotów na lata 2010 – 2013” na stronie internetowej Urzędu Gminy Złotów po uchwaleniu przez Radę Gminy
- dla zwiększenia atrakcyjności zabytków dla potrzeb turystycznych i edukacyjnych zlecenie wykonania tablic informacyjnych dla obiektów wpisanych do rejestru zabytków – w ramach posiadanych przez Urząd Gminy środków finansowych.
- współpraca z instytucjami wprowadzającymi dodatkowe oznakowania na drogach gminnych, powiatowych i wojewódzkich w celu ułatwienia dojazdu do tych obiektów a także na trasach turystyczno – rekreacyjnych – wspólnie z realizacją w/w tablic informacyjnych
- uwzględnienie obiektów zabytkowych przy wyznaczaniu tras turystycznych i ścieżek dydaktycznych gminy

6.1.5. Edukacja w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego

- włączenie tematyki ochrony dóbr kultury do zajęć szkolnych w szkołach podstawowych i gimnazjach prowadzonych przez gminę
- wdrażanie do zajęć szkolnych pojęć związanych z krajobrazem kulturowym gminy i regionu
- informowanie młodzieży szkolnej o zasobach krajobrazu kulturowego gminy, powiatu i województwa
- zorganizowanie w ramach zajęć szkolnych wycieczek krajoznawczych, rowerowych po najciekawszych i najważniejszych miejscach w gminie i powiecie oraz przedstawienie im obiektów zabytkowych

6.1.6. Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.

- współdziałanie z Urzędem Ochrony Zabytków w sprawie informowanie właścicieli obiektów zabytkowych o możliwościach pozyskania środków na ich remonty
- nawiązanie współpracy z właścicielami obiektów znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków przy czynnym udziale Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków polegającym na sprawowaniu dyżurów w Starostwie Powiatowym w Złotowie poprzez:
  - rozpowszechnianie wśród nich informacji na temat zasad konserwatorskich, zasad etyki i profilaktyki konserwatorskiej
  - zbieranie od nich informacji na temat przeprowadzonych remontów i odnotowanie tych faktów w kartach adresowych obiektów
- aktywne zachęcanie sektora prywatnego do zagospodarowania obiektów zabytkowych
- określenie zasad i możliwości udzielania pomocy finansowej właścicielom remontującym obiekty zabytkowe (wpisane do rejestru zabytków i figurujące w gminnej ewidencji zabytków) w ramach środków zabezpieczonych w budżecie gminy na dany rok (dotacje, ulgi podatkowe)

6.1.7. Prace przy zabytkowych cmentarzach (wpisanych do rejestru zabytków i figurujących w wojewódzkiej ewidencji zabytków)

Podjęcie próby rozwiązania problemu nieczynnych cmentarzy na terenie gminy Złotów. Ustalenie w planach zagospodarowania przestrzennego docelowych funkcji cmentarzy poprzez wyszczególnienie, które (najlepiej zachowane z licznymi nagrobkami) pozostaną cmentarzami i objęte zostaną programem rewitalizacji na miarę możliwości finansowych gminy, a które stanowić będą tereny zieleni urządzonej bądź pozostałości po cmentarzach z zachowaniem starodrzewia i ewentualnym zgrupowaniem pozostałości nagrobków w jednym miejscu cmentarza w formie miejsca pamięci lub lapidarium. Co do cennych zachowanych nagrobków i pozostałych elementów cmentarzy przeprowadzić inwentaryzację fotograficzną i opisową we współpracy z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków.

Prace bieżące przy zabytkowych cmentarzach w latach 2010 – 2013 po uzgodnieniu z konserwatorem zabytków oraz właścicielami obiektów polegające na odkrzaczaniu, usuwaniu śmieci, wycinaniu samosiejek i porządkowaniu nagrobków. W ramach możliwości finansowych gminy i poszczególnych sołectw tworzenie ogrodzeń dla najlepiej zachowanych przestrzennie cmentarzy z dużą ilością zabytkowych nagrobków.

Do końca 2012 r. zostanie opracowany plan, w którym szczegółowo określi się priorytety działań przy zabytkowych cmentarzach i możliwości ich realizacji.

6.2. Sporządzenie wykazu zespołów i obiektów nieruchomości, stanowisk archeologicznych typowanych do wpisu do rejestru zabytków z terenu gminy w celu uwzględnienia ich w dokumentach planistycznych i inwestycyjnych gminy.

- współpraca z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków w sprawie wpisania do rejestru zabytków województwa wielkopolskiego obiektów nieujętych jeszcze w rejestrze, a reprezentujących duże walory historyczne i stanowiących ważne miejsce w krajobrazie kulturowym gminy:
  - Dwór w Sławianowie
  - Dwór w Bielawie
  - Kościół fil. p.w. św. Małgorzaty w Krzywej Wsi
  - Zespół stacji kolejowej w Kujaniu
  - Dwór w Łopienku
  - Zespół stacji kolejowej w Świętej
  - Wiatrak holender w Świętej
  - Dwór w Starym Dzierżążnie
  - Dwory w Wąsoszu
  - Kościół fil. p.w. NMP w Zalesiu

6.3. Wyznaczanie stref ochrony stanowisk archeologicznych w dokumentach planistycznych wraz z zapisem zapewniającym prawidłową ochronę archeologicznego dziedzictwa kulturowego.

Wyznaczanie stref ochrony stanowisk archeologicznych na załącznikach graficznych respektowanych przy sporządzaniu dokumentów planistycznych gminy oraz wprowadzenie zapisu zapewniającego prawidłową ochronę archeologicznego dziedzictwa kulturowego w stosunku do stref występowania stanowisk archeologicznych oraz obszarów chronionych: „Prace inwestycyjne, w tym ziemne związane z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu, w obrębie obszarów chronionych i stref występowania stanowisk archeologicznych, wymagają uzgodnienia z WUOZ, który określi warunki realizacji inwestycji.

6.4. Określenie sposobu realizacji poszczególnych celów gminnego programu opieki nad zabytkami zawartych w punkcie 5.

Gmina Złotów nie jest właścicielem żadnego obiektu architektury wpisanego do rejestru zabytków. Z uwagi na powyższe gmina nie ma możliwości bezpośredniego sprawowania opieki nad tymi zabytkami, a co za tym idzie wpływać na sposób ich użytkowania. Natomiast działania pośrednie wynikające z ustawy jak również polityki gminy Złotów polegają na:

- prowadzeniu edukacji na poziomie szkół podstawowych i gimnazjalnych na terenie Gminy w zakresie informacji o zasobie zabytków i krajobrazu kulturowego regionu oraz możliwościach ich ochrony
- promowaniu wśród mieszkańców gminy i przybywających tu gości najcenniejszych zabytków
- wspieraniu przy współudziale Urzędu Ochrony Zabytków poczynań związanych z właściwym utrzymaniem i zagospodarowaniem zabytków i ich otoczenia
- określaniu przy sporządzaniu dokumentów planistycznych warunków i sposobów ochrony zabytków wpisanych do rejestru zabytków jak również figurujących w ewidencji Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków
- wykonanie dokumentacji fotograficznej i opisowej związanej z problematyką zabytków nieruchomych, ruchomych i archeologicznych na terenie gminy Złotów (ewidencja gminna)

7. Instrumentarium realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami

Podmiotem formułującym gminny program opieki nad zabytkami jest samorząd gminy. Realizacja programu odbywać się będzie poprzez zespół działań władz gminy na rzecz osiągnięcia celów w nim przyjętych.

Samorząd ma oddziaływać na różne podmioty mające do czynienia z obiektami zabytkowymi, w tym także na mieszkańców tak by wywołać ich pożądane zachowanie prowadzące do realizacji zamierzonych celów.

Zakłada się, że w realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami dla gminy Złotów wykorzystane zostaną następujące grupy instrumentów: instrumenty prawne, finansowe, koordynacji, społeczne oraz instrumenty kontrolne.

- **Instrumenty prawne**
  - a) dokumenty wydawane przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków wynikające z przepisów ustawowych,
  - b) uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego z uwzględnieniem zagadnień ochrony zabytków,
  - c) wnioskowanie o wpis do rejestru zabytków z terenu gminy, które powinny być objęte ochroną prawną.

- **Instrumenty finansowe**
  - a) dotacje,
  - b) subwencje,
  - c) dofinansowania,
  - d) programy uwzględniające finansowanie z funduszy Unii Europejskiej,

- **Instrumenty koordynacji**
  - 7) strategię rozwoju gminy,
  - 8) plany rozwoju lokalnego,
  - 9) programy prac konserwatorskich,
  - 10) programy ochrony środowiska,
  - 11) studia i analizy, koncepcje,
  - 12) plany rewitalizacji,

- **Instrumenty społeczne**
  - a) edukacja kulturowa,
  - b) informacja,
  - c) współpraca,
  - d) współdziałanie z organizacjami społecznymi.

- **Instrumenty kontrolne**
  - utworzenie w ramach organizacyjnych Urzędu Gminy Złotów Zespołu Koordynującego pracami realizującymi poszczególne zadania wynikające z ustaleń niniejszego programu.
W skład zespołu wchodzi:
    - 1. Emilia Piechowska-Ciozda – inspektor ds. ochrony środowiska i promocji gminy
    - 2. Agnieszka Łuszczewska – inspektor ds. budownictwa
    - 3. Jacek Trybuchowicz – inspektor ds. budownictwa i gospodarki przestrzennej
    - 4. Zdzisław Gwizdała – inspektor ds. gospodarki gruntowej i gospodarki mieniem komunalnym.
  - aktualizacja bazy danych ewidencji gminnej
  - monitoring stanu środowiska kulturowego.

8. Monitoring działania gminnego programu opieki nad zabytkami

Zgodnie z art. 87 ust. 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami Wójt Gminy Złotów zobowiązany jest do sporządzania co 2 lata sprawozdania z gminnego programu opieki nad zabytkami. Sprawozdanie to przedstawiane

jest Radzie Gminy. Po 4 latach program powinien zostać zaktualizowany i ponownie przyjęty przez Radę Gminy.

Do wykonania powyższego zadania utworzono Zespół Koordynujący monitorujący „Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Złotów na lata 2010 – 2013” poprzez analizę stopnia jego realizacji. Monitorowanie przebiegu realizacji programu będzie ważnym elementem jego wdrażania.

9. Wewnętrzne źródła finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami

Zgodnie z art. 81, art. 77 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opieki nad zabytkami Rada Gminy może udzielić dotacji na ochronę i konserwację zabytków, jednakże wymagane jest ustalenie przez nią procedury postępowania w tej sprawie.

10. Niektóre zewnętrzne źródła finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami

Obowiązek dbania o stan zabytków *ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* nakłada na właścicieli i posiadaczy zabytków.

Wsparciem dla zadań z zakresu ochrony zabytków są zewnętrzne źródła dofinansowania udzielane zgodnie z obowiązującą ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opieki nad zabytkami.

- Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego /www.mkidn.gov.pl/ w ramach programu operacyjnego „Dziedzictwo Kulturowe” realizowane przez priorytety (na rok 2010 następujące):
  - priorytet - Ochrona zabytków
  - priorytet - Wspieranie działań muzealnych
  - priorytet - Kultura ludowa
- Wielkopolski Wojewódzki Konserwator Zabytków /wosoz.bip-i.pl/public/ – dotacje przyznawane są na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków na podstawie wniosków złożonych przez właścicieli, posiadaczy lub użytkowników zabytków
- Samorząd Województwa Wielkopolskiego /www.bip.umww.pl/ – budżet województwa wielkopolskiego przewiduje środki na pomoc finansową ukierunkowaną na ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami. Są to dotacje celowe z budżetu na finansowanie lub dofinansowanie prac remontowych i konserwatorskich obiektów zabytkowych zarówno jednostkom sektora finansów publicznych jak również pozostałym jednostkom.
- Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji Departament Wyznań religijnych oraz Mniejszości Narodowych i Etnicznych Wydział Funduszu Kościelnego. /www.mswia.gov.pl/ – dotacje udzielane wyłącznie na remonty i konserwacje zabytkowych obiektów o charakterze sakralnym i to tylko na wykonywanie podstawowych prac zabezpieczających sam obiekt. Z Funduszu nie finansuje się remontów i konserwacji obiektów towarzyszących, wyposażenia obiektów sakralnych oraz otoczenia świątyni, a także stałych elementów wystroju wewnątrz. Podmiotami uprawnionymi do otrzymywania środków Funduszu Kościelnego są:
  - osoby prawne Kościoła Katolickiego;

- **osoby prawne innych kościołów i związków wyznaniowych działających na podstawie ustaw o stosunku Państwa do kościołów oraz związków wyznaniowych;**
- **osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych wpisanych do rejestru kościołów i związków wyznaniowych, o którym mowa w art. 30 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania (Dz. U. z 2005 Nr 231, poz. 1965, z późn. zm.)**
- Ponadto istnieją możliwości zdobywania środków finansowych ze źródeł zewnętrznych na zadania inwestycyjne i społeczne do współfinansowania z funduszy krajowych i zagranicznych Unii Europejskiej.

Uwaga:

W/w źródła finansowania są wskazówką dla użytkowników obiektów zabytkowych i przedstawicieli władz samorządowych, w jakich instytucjach można pozyskiwać środki na ochronę zabytków i opieki nad zabytkami.

Przewodniczący Rady
/-/ inż. Piotr Lach